

**ЕПІСТОЛЯРІЙ В АРХІВІ ОМЕЛЯНА І ТЕТЯНИ
АНТОНОВИЧІВ (за матеріалами відділу рукописів
Львівської національної наукової бібліотеки України
імені В. Стефаника)**

Ярослав Сенік

*науковий співробітник відділу рукописів
ЛННБ України ім. В. Стефаника*

Подано короткий огляд листування відомих меценатів — подружжя Омеляна і Тетяни Антоновичів, яке зберігається в їх архіві у відділі рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника (фонд 282, опис I): сімейне листування, листування громадського і політичного діяча Омеляна Миколовича, службове і приватне листування професора медицини Тетяни Михайлівни, а також колекційне листування.

Проаналізовано невідомі оригінальні документи, які висвітлюють діяльність громадських і політичних інституцій в Європі і США в роки холодної війни (НТШ, УККА, УНС, ЗП УГВР, Дослідницько-видавниче об'єднання «Пролог», «Об'єднання українців Вашингтону» й ін.), а також діяльність політичних, культурно-освітніх, церковних діячів, науковців, митців.

Ключові слова: архів Омеляна і Тетяни Антоновичів, ЗП УГВР, НТШ, УККА, УНС, Дослідницько-видавниче об'єднання «Пролог», «Об'єднання українців Вашингтону».

The article presents a brief overview of correspondence in the personal papers of well-known philanthropists Omelan and Tetiana Antonovych (Fond 282, Series I): family correspondence, correspondence of public and political figure Omelan Antonovych, personal and professional correspondence of professor Dr. med. Tetiana Antonovych, and also of collection of various letters.

The analysis of the unknown original documents on activities of Ukrainian institutions in Europe and the USA (NTSh, UCCA, UNA, ZP UHVR, Prolog Research Corporation, Ukrainian Association of Washington, D. C.) in the Cold War period, as well as activities of political, cultural, religious figures, scholars, artists is made.

Keywords: personal papers of Omelan and Tetiana Antonovych, Shevchenko Scientific Society, Ukrainian Congress Committee of America, Ukrainian National Association, Foreign Representation of the Ukrainian Supreme Liberation Council, Prolog Research and Publishing Association, Inc. (Prolog Research Corporation), Ukrainian Association of Washington, D. C.

Професор Юрій Шевельов (Шерех)*, приятель Омеляна і Тетяни Антоновичів і перший голова Журі Фундації О. і Т. Антоновичів, у розвідці про листування П. Куліша писав: *«Історії листування на Україні ще не написано [...]. На практиці, коли йдеться про листування літераторів, його використовують як матеріал для побудови біографії даного письменника на рівні з документами, щоденниками, спогадами, але без уваги до специфіки епістолярних писань»* [157, с. 48].

За традицією, епістолярій досліджували як біографічний документ, який доповнює інші джерела, інформує про епоху і суспільство. В останні десятиріччя актуальними стали дослідження місця і ролі окремих діячів у рамках жанру історичної біографії. До наукового обігу широко вводиться епістолярій, приватне листування стає предметом розвідок у різних наукових дисциплінах. Нині є чимало досліджень про місце епістолярного жанру в літературознавстві, джерелознавстві, історики вивчають листування як один із основних видів письмових джерел. Для листування характерна багатогранність та унікальність інформації. Особливість кореспонденції полягає в суб'єктивному висвітленні подій, в поєднанні часткового і загального, документального і суб'єктивного [150].

Матеріали в архіві подружжя Омеляна** і Тетяни*** Антоновичів, який зберігається у відділі рукописів ЛННБУ ім. В. Стефаника,

* **Шевельов Юрій Володимирович** (літ. псевдоніми: *Юрій Шерех* та ін.; 17 грудня 1908, Харків — 12 квітня 2002, Нью-Йорк) — українсько-американський славіст-мовознавець, історик української літератури. Доктор філософії (1949), професор Гарвардського і Колумбійського університетів, президент УВАН (1959–1961, 1981–1986). Головний редактор журналу «Сучасність» (1978–1981).

** **Антонович Омелян Миколович** (6 лютого 1914, Долина, райцентр Івано-Франківської обл. — 28 лютого 2008, Львів, похований на Личаківському цвинтарі) — д-р права, громадський діяч, меценат. Почесний громадянин Львова і Долини (2004). У грудні 1949 р. емігрував з дружиною до США: представник ЗП УГВР у Вашингтоні (1951–1960) і голова «Об'єднання українців Вашингтону» (1954–1958, 1960–1961), займався фермерством (від 1960). 1980 р. разом із дружиною Тетяною Михайлівною заснував благодійну фундацію свого імені, лауреатами якої стали понад 70 осіб з України і світу. За кошти меценатів проведено реконструкцію нового корпусу Бакалаврської бібліотеки

є кількісно непропорційними, як і епістолярій обох меценатів. У статті розглянуто частину листування подружжя О. і Т. Антоновичів.

Хронологічно і тематично нерівномірно відклалося листування доктора права Омеляна Антоновича, зокрема з родиною: пов'язане із судовим процесом і ув'язненням О. Антоновича польською владою (1933–1936), а також ув'язненням у роки Другої світової війни в концтаборі в Заксенгаузені під Берліном. Також є епістолярій, пов'язаний з його громадсько-політичною діяльністю у перші післявоєнні роки у Німеччині та в 1950-ті — на початку 1960-х рр. у США (Дослідницько-видавниче об'єднання «Пролог», Український конгресовий комітет Америки, «Об'єднання українців Вашингтону»).

Із створенням добродійної Фундації О. і Т. Антоновичів (zareєстрована під назвою «The Antonovych Foundation (Omelan and Tatiana) Inc.» 30 грудня 1980 р.) почався новий період у громадській діяльності подружжя. Матеріали Фундації (включно з численням і цінним епістолярієм) сформовано у II описі архіву О. і Т. Антоновичів. Позаяк вони потребують окремого і, мабуть, не одного дослідження, у цій статті ми їх не розглядаємо. Частково листування Фундаторів, членів Журі та лауреатів Нагород Антоновичів за 1981–2011 рр. опубліковано у двох виданнях [155; 156].

Національного університету «Києво-Могилянська академія», реставрацію будівель ЛННБ України ім. В. Стефаника, збудовано музей «Бойківщина» і монумент «Борцям за Українську державу» (Долина) та ін.

*** **Антонович Тетяна Михайлівна** (дівоче прізвище — Терлецька Тетяна Катерина-Уляна; 15 квітня 1915, Відень — 23 вересня 2001, Вашингтон, похована на Личаківському цвинтарі у Львові) — д-р медицини, професор, меценат. Медичні студії в університетах у Монпельє та Відні. Лікар в університетській клініці та міському шпиталі Львова (1941–1944), міському шпиталі Відня (1944 — квітень 1945). Після шлюбу з д-ром О. Антоновичем (15 червня 1946) — лікар у госпіталі для переміщених осіб (Розенгайм), керівник лабораторії аналізів Центру переселення ІРО Функ Касерне (Мюнхен), виконувала медичні огляди емігрантів (до 28 листопада 1949). У США (від грудня 1949): лікар-резидент (1951), інструктор (1954), доцент (1961), клінічний професор кафедри патології (1979) Медичного центру Джорджтаунського університету (Вашингтон). Одночасно керівник Відділу нефропатології в Інституті патології Збройних сил США (1968–1994), професор в університеті Джорджа Вашингтона (від 1961) та ін.

Родинними документами (в т. ч. листуванням) довоєнного періоду опікувався найстарший брат Омеляна Антоновича — Тарас* та інші члени родини [2]. Збережений домашній архів допоміг О. Антоновичу написати два томи спогадів [142; 143].

Серед епістолярію щодо долі О. Антоновича після арешту польською владою в 1933 р. — листи адвокатів у Перемишлі д-ра Володимира Загайкевича (1933) [63] та Степана-Яреми Навроцького** (1933–1936) до батька Миколи Антоновича у справі слідства і судового процесу сина Омеляна [93; 142, с. 184].

Також є листування родини щодо працевлаштування О. Антоновича після його виходу з польської в'язниці у травні 1936 р. і закінчення однорічного адміністративно-торгового курсу при торговому ліцеї у Львові у червні 1937 р. Активну роль у цьому відіграв близький родич, громадський і політичний діяч, адвокат д-р Володимир Горбовий***. До В. Горбового писали: посол Василь

* **Антонович Тарас Миколович** (28 серпня 1908, Долина, райцентр Івано-Франківської обл. — 24 жовтня 1986, Клівленд, шт. Огайо) — д-р права, громадський діяч. Від 1945 р. — у Німеччині; від 1949 р. — у США: адміністратор (1953–1963), співробітник лабораторій (від 1963) і директор студії навчальних кінофільмів (від кін. 1960-х) університету Кейс Вестерн Резерв. Голова осередку НТШ у Клівленді (1980–1986).

** **Навроцький Степан-Ярема** (1895, Галичина — 1960, Торонто) — адвокат у Перемишлі, громадсько-політичний діяч УНДО і посол до Сейму у Варшаві (1938–1939).

*** **Горбовий Володимир Григорович** (30 січня 1899, Долина, райцентр Івано-Франківської обл. — 21 травня 1984, Долина) — д-р права, діяч УВО та ОУН. Адвокат у Варшавському та Львівському політичних процесах (1935–1936) проти членів ОУН. Правник в апеляційному суді Кракова (від вересня 1939), член Комісії державного планування (1940–1941), Центрального проводу та Генеральний суддя ОУН(б) (від березня 1941); заступник голови Українського національного комітету (червень 1941). Видав «Маніфест напередодні війни». Заарештований гестапо (липень 1941 – липень 1942). Після звільнення через важку хворобу переїхав до Праги, юрисконсульт у Міністерстві земельних справ Чехо-Словаччини. Учасник установчих зборів УГВР (літо 1944). Заарештований у Празі (1 серпня 1947), переданий до Польщі, через рік вивезений до СРСР; засуджений особливою нарадою МВС СРСР до 25 років ув'язнення у концтаборах (6 липня 1949). Після

Мудрий* щодо «*приняття наших студентів*» на вищі студії [92], адвокат Роман Смаль-Стоцький** у справі працевлаштування «*про-теже*» [Омеляна Антоновича. — Я. С.] [112], політичний діяч, адвокат Ян Йодзевич*** з Варшави про обмеження прийому слухачів, особливо на «*медичні виділи*» [67]. З двома першими життєві стежки згодом перехрестилися в еміграції у США, а Р. Смаль-Стоцький навіть мешкав в околицях Вашингтона.

Спроби виїхати на навчання поза межі Польщі робив і сам О. Антонович. На свій письмовий запит він отримав відповідь від голови

звільнення (1 серпня 1972) жив в передмісті м. Долина. Помер за нез'ясованих обставин 21 травня 1984 р. у селі біля м. Ходорів, куди поїхав до знайомого. Реабілітований 1993 р. Автор спогадів «*Погода совісті*» (1978).

* **Мудрий Василь Миколайович** (19 березня 1893, с. Вікно Гусятинського р-ну Тернопільської обл. — 19 березня 1966, Нью-Йорк) — громадський і політичний діяч, журналіст. Віце-маршалок Сейму Польщі. Один із засновників (1923) і голова (від 1935) УНДО; проводив політику т. зв. «нормалізації» українсько-польських відносин. Секретар УНК у Кракові (червень 1941). Член Великого Збору УГВР (1944), де обраний першим віце-президентом. В еміграції в Німеччині (від осені 1944); у США (від 1949): виконавчий директор УККА (1953–1966); голова Об'єднання українців Америки «Самопоміч». Дійсний член НТШ (від 1953), член його Головної Ради.

** **Смаль-Стоцький Роман Степанович** (8 січня 1893, Чернівці — 27 квітня 1969, Вашингтон) — філолог-славіст, громадський і політичний діяч. Дійсний член НТШ (1934). Дипломатичний представник ЗУНР (від 1919), радник посольства і посол УНР в Берліні (1921–1923). Професор університетів у Варшаві (1924–1939) і Празі (1939–1945); секретар і редактор Українського наукового інституту у Варшаві (1930–1939). У Німеччині (після 1945), у США (від 1947): професор історії, засновник і директор (1949–1965) Слов'янського інституту університеті Marquette (Мілуокі, шт. Вісконсин); у Католицькому університеті Америки у Вашингтоні (1965). Голова (від 1952), президент (від 1955) Головної Ради НТШ у США. Діяч УККА, член його Політради (від 1951).

*** **Йодзевич Ян (Jodzewicz)**; 18 травня 1898, Лондон — 8 червня 1985, Лондон) — адвокат у Варшаві. Співорганізатор правої партії «*Obóz Narodowo-Radykalny*» та таємної «*Organizacja Polska*». Після замаху на Б. Перацького — в'язень Берези Картузької (липень-вересень 1934). Після війни — в еміграції в Лондоні.

Управи Української студентської Громади в Парижі Василя Федорончука*, який подав звіт про можливості студій медицини і дентистики у різних містах Франції (1937) [120]. У вересні 1937 р. надійшла відповідь від університету в Нансі (Université de Nancy) про те, що він зарахований студентом Стоматологічного інституту [119]. Проте польська влада як неблагонадійному не видала паспорт для виїзду на навчання.

Окремо слід відзначити той факт, що в архіві збереглися ксерокопії цінних листів д-ра В. Горбового з Долини до друзів за океан, а також два листи В. Горбового до свого шкільного товариша Петра Мельниковича у Детройті (США) та лист Мельниковича до Романа Антоновича (брата Омеляна) від 1975 р. Крім того, П. Мельникович у своєму листі наводить фрагменти листа В. Горбового до нього і друзів від 17 жовтня 1975 р. Серед епістолярію — лист Р. Антоновича до О. Антоновича і долучена ксерокопія листа В. Горбового до друзів у США від 14 листопада 1976 р. В листах В. Горбовий згадує про свої поневір'я, стан здоров'я, рідних і знайомих з довоєнних часів. Він пояснює деякі моменти політичного процесу проти 12 членів ОУН, звинувачених в організації вбивства міністра внутрішніх справ Польщі Б. Перацького, який проходив 18 листопада 1935 р. — 13 січня 1936 р. у Варшаві. В листі П. Мельникович описав схему організації матеріальної допомоги діаспори діячам ОУН та УПА в рідному краю. У США кілька друзів В. Горбового «із шкільної лавки та із війська» матеріально допомагали йому, шоквартально висилаючи посилку. Окремо Роман, син В. Горбового в Празі, вислав медикаменти. В листі подано докладні поради щодо поетапного

* **Федорончук Василь Лукинович** (26 січня або березня 1915, с. Соколів Бучацького р-ну Тернопільської обл. — 4 листопада 1984 або 1991, Рим) — журналіст, видавець, редактор, громадський діяч. Студії в університетах «Сорбонна» в Парижі (від 1936) та в Римі (від 1942), докторат (1945); представник ОУН(м), голова «Студентської громади» (1945–1947). Керівник української програми на державному радіо (1951–1975). Видавець, редактор італомовного кварталника «Ukraine» (1955–1956). Член уряду УНР в екзилі (1960–1970-ті), очолював Виконавчий орган УНРади.

листування з В. Горбовим, яке мало сприяти у наданні матеріальної допомоги від імені дружини Р. Антоновича [36; 43; 151; 152].

В листі від 14 листопада 1976 р. В. Горбовий згадував про намагання добитися виїзду до сина у Прагу на постійне проживання. Друзі у США обговорювали також можливість запросити В. Горбового до Америки. Із спогадів В. Горбового «Погода совісті» відомо, що 30 січня 1977 р. він звернувся до радянського керівництва з заявою, в якій висловив бажання переселитися до Америки згідно з положеннями Гельсінського заключного акта від 1975 р. Відтоді його зв'язок з *«людьми доброї волі»* обірвався [55, арк. 93].

В архіві зберігаються 37 листів О. Антоновича до родини з в'язниці у Перемишлі і Тарнові (21 грудня 1934 — 5 травня 1936). Український текст цих листів написаний латинськими літерами, на всіх конвертах штамп «Cenzurowano». У листі від 19 листопада 1934 р. з Перемишля він писав: *«Я вже засуджений і виходжу 15.II.1940 р.»*. На конверті серед іншого — запис: *«Вирок 6 червня 1934.»*. Батьки надсилали йому передплату на видання до в'язниці у Перемишлі і Тарнові з датами *«9/VI 34 р.»*, *«7.XI.34 р.»*, *«7.XII. [1934 р.]»*, *«6.XI.1935 р.»*, зокрема збереглося замовлення зі штампом «Вістник». Адміністрація. Львів, Чарнецького, 26» [7]. На останній лист О. Антоновича з в'язниці родина відповіла негайно, але адресат листа від 5 травня 1936 р. не отримав, бо уже вийшов на волю, а лист повернувся назад [40].

Збереглося лише три листи від матері Єлизавети Бернгард-Антонович до сина Омеляна: один до Познаня із попередженням (умовним сигналом) про загрозу арешту (1937) [142, с. 235] та два після переїзду до США (1951, 1958) [1]; один лист О. Антоновича до брата Тараса, надісланий із концтабору в Заксенгаузені (1942), та два конверти — із в'язниці у Берліні («Berlin Alexanderplatz Polizeiprezidium»; 1941, 1942) [10], а також вітальні телеграми Омелянові Антоновичу від родини з нагоди захисту докторату з права в УВУ в Празі (березень 1943) [38].

Незабаром він знову був заарештований гестапо і вдруге потрапив до концтабору в Заксенгаузені, з якого в обох листах до батьків просив вислати польсько-французький словник і добру французьку книжку для читання [8]. А від батьків О. Антонович отримав 25 поштових відправлень [39].

Омелян Антонович, о. Іван Гриньох^{*}, Микола Лебедь^{**}, Юрій Лопатинський^{***}, Мирослав Прокоп^{****} і Богдан Чайківський^{5*}

^{*} **Гриньох Іван Михайлович, о.** (28 грудня 1907, с. Павлів Радеківського р-ну Львівської обл. — 14 вересня 1994, Мюнхен) — д-р, церковний, громадський і політичний діяч. Другий віце-президент УГВР, в еміграції — голова Закордонного представництва УГВР (1946–1983) та Українського товариства закордонних студій у Мюнхені (1956–1990). Професор УВУ в Мюнхені й УКУ в Римі (від 1963), голова Українського богословського наукового товариства (від 1969), патріарший митрат-архимандрит (від 1982).

^{**} **Лебедь Микола Кирилович** (11 січня 1909 або 23 листопада 1910, смт Нові Стрелища Жидачівського р-ну Львівської обл. — 19 липня 1998, Піттсбург) — політичний діяч, один із лідерів ОУН. Учасник III Надзвичайного Великого Збору ОУНР (21–25 серпня 1943), голова Головної ради ОУНР і керівник Референтури зовнішніх зв'язків при Проводі ОУНР. Співзасновник УГВР та генеральний секретар закордонних справ УГВР (1944). У США (від грудня 1949) очолював Дослідницько-видавниче об'єднання «Пролог» (1952–1974).

^{***} **Лопатинський Юрій Дам'янович** (псевдоніми: *«Калина», «Шейк»*); 12 квітня або 4 грудня 1906, Тернопіль — 16 листопада 1982, Гантер, похований у Саут-Баунд-Бруку, шт. Нью-Джерсі) — військовий діяч, підполковник УПА. Учасник Другого Великого Збору ОУНР, старшина батальйону «Нахтігаль». Від 1941 р. у складі військової референтури ОУН. В'язень концтабору в Заксенгаузені (1943–1944). У США (від 31 липня 1952) очолював Об'єднання колишніх вояків УПА, працював в ЗП УГВР та дирекції Дослідницько-видавничого об'єднання «Пролог».

^{****} **Прокоп Мирослав** (6 травня 1913, Перемишль — 7 грудня 2003, Нью-Йорк) — політичний і громадський діяч, публіцист. Член ОУН, засуджений на сім років ув'язнення (1934). Член «Ініціативного комітету» для створення УГВР, учасник Великого Збору УГВР (1944) та член президії УГВР; заступник голови (до 1983) і голова (до 1987) ЗП УГВР; голова середовища УГВР (1987–1995); заступник голови (1952–1974) і голова (до 1981) Дослідницько-видавничого об'єднання «Пролог»; редактор «Digest of the Soviet Ukrainian Press» (від 1957), член редакції журналу «Сучасність»; дійсний член НТШ та УВАН.

^{5*} **Чайківський Богдан Володимирович** (22 червня 1915, Ліцен, Австрія — 2 квітня 2010, Пассаїк, похований у Саут-Баунд-Бруку, шт. Нью-Джерсі) — інженер, підприємець, громадський діяч. Співвласник (з Р. Шухевичем) рекламної фірми «Фама» (1937–1939). Старшина

були зареєстрованими засновниками Дослідницько-видавничого об'єднання «Пролог» (Prolog Research and Publishing Association, Inc.), яке Закордонне Представництво УГВР* організувало 1952 р. у Нью-Йорку. «Пролог» видавав однойменний англomовний журнал (1957–1960), а також місячник «Digest of the Soviet Ukrainian Press» (1957–1977). Ініціативна група для розбудови видавництва «Пролог» надсилала листи зацікавленим особам з пропозицією вступити до неї. В листі також є інформація про видавництво та його плани [133]. О. Антонович від квітня 1953 р. входив до новоствореної студійної групи «Пролога» [143, с. 66], згодом довгий час представляв його інтереси у Вашингтоні.

Отець Іван Гриньох у своїх листах (4) до О. Антоновича здебільшого порушував політичні справи. У листі від 16 жовтня 1951 р. він писав: *«Ваші інформації про наше розчарування вірні...»*, нарікаючи на Українську Національну раду**, яка не йшла на порозуміння із ЗП УГВР: *«Всі справи договорення з Нац. Радою до нічого не доводять»*, аналізував ситуацію в США про співпрацю

1-ої Української Дивізії УНА (1943). Викладав у Вищій торговельній школі в Інсбруку (1946), працював у Міжнародній організації біженців (1947–1949) в Австрії. В США (від 1949): співзасновник, фінансовий референт Дослідницько-видавничого об'єднання «Пролог» (1952–1988); засновник і президент видавничої фірми «Computoprint Corp.» (Кліфтон, шт. Нью-Джерсі). Член Крайової управи Організації оборони Лемківщини, співзасновник Фундації дослідження Лемківщини та член її Ради директорів. Автор «Шахівниця мого життя. Спогади» (2007).

* *Українська головна визвольна рада (УГВР)* — орган політичного керівництва українським визвольним рухом, який оголосив себе «верховним органом українського народу в його революційно-визвольній боротьбі», створений в Україні влітку 1944 р. з ініціативи УПА й ОУН(б). В кінці 1944 р. за кордон виїхала частина членів УГВР і там створила *Закордонне Представництво* (ЗП УГВР) на чолі з о. Іваном Гриньохом. Микола Лебедь став генеральним секретарем закордонних справ.

** *Українська Національна Рада (УНРада)* — законодавчий орган у системі державного центру Української Народної Республіки (УНР) в екзилі, створена влітку 1948 р. в результаті порозуміння українських партій, щоб дати ширшу політичну базу у ході реорганізації Державного центру з А. Лівницьким на чолі як президентом УНР. Вона створювала Виконавчий орган, державний контроль та обирала президента УНР в екзилі.

з іншими політичними силами, про справи в Європі: *«При нагоді зустрічі з людьми УККА подайте це їм до відома»*. В листі від 11 грудня 1951 р. стверджував: *«На відтинку політичних вимог справа не рушилась з місця. Тому ми всі тут [...] є за тим, щоб [...] урухомити сильніше нашу зовн. політ. дію. Як перший крок, мало би бути створення нашого бюро [...]. Треба просто зареєструватись як агенція і починати діло»*. Йшлося, очевидно, про створення Дослідницько-видавничого об'єднання «Пролог». Далі він аналізував проблему *«об'єднання усіх сил на еміграції»* [56].

Найповніше участь О. Антоновича у редакційній і видавничій роботі «Пролога» розкрито у листуванні з одним із засновників і чільних його працівників, заступником голови і головою об'єднання д-ром Мирославом Прокопом. Дев'ять листів О. Антоновича до гімназійного однокласника і товариша з українського підпілля у Перемишлі М. Прокопа розкривають деталі його співпраці у видавництві: *«Читав пресу, перекладав англійською, працював для «Дайджеста», відвідував Бібліотеку Конгресу»* [22].

Діловими, насиченими за змістом є листи М. Прокопа до О. Антоновича [104]. Зокрема, у листі від 11 жовтня 1957 р. він описав початок роботи над *«видаванням лекторату укр. сов. преси»* [тобто «Дайджеста». — Я. С.], який *«слід видавати періодично»*. Далі М. Прокоп писав: *«Мені йдеться про те щоб Ти вибрав собі ті газети чи журнали, які ти хочеш і будеш постійно читати і реферувати»*, особливо підкреслюючи, що *«твоя співпраця конечна»*.

7 листопада 1957 р. М. Прокоп повідомив: *«Хочу скінчити другий випуск лекторату не пізніше 12 ц. м., він матиме дату: грудень 1957 і піде наразі як місячник [...]»*. І далі: *«Йде про твою ближчу участь в опрацюванні статей і вісток для Нового Світу»**. У листах М. Прокопа від 7 і 30 листопада, 17 грудня 1957 р. містяться також детальні інструкції щодо оформлення опрацьованого матеріалу і форми його подачі у «Дайджесті». В листах за жовтень-грудень 1957 р. він просив О. Антоновича долучитися до складання докладного «Центрального адресаря», тому в архіві О. Антоновича відклалися численні підготовчі матеріали (картотеки, списки осіб та інституцій) в США, Європі, на Близькому Сході), а також

* *«Новий світ»* — місячник Об'єднання українців Америки «Самопоміч» (Нью-Йорк; 1950–1959). Останні редактори — В. Мудрий, Р. Льницький.

матеріали «Акції «Пролога» у справі розсилки видань «Digest of the Soviet Ukrainian Press»: «Лист до читачів» М. Прокопа, супровідні листи О. Антоновича й ін. М. Прокоп 27 січня 1958 р. писав: *«Пропоную щоб давати також Вашингтон і щоб подавати тебе з адресою, як заступника»*, а 18 лютого 1958 р. повідомив: *«Ти зарахований не тільки до редакції Дайджеста, але також до Н. С. [«Нового Світу»]. — Я. С.»*.

О. Антонович згадував про свою роботу в лютому 1956 р.: *«Щотижня їжджу до Нью Йорку ...» [143, с. 72]*. Але робота у кількох напрямках вимагала регулярного і довготривалого його перебування в Нью-Йорку, про що йдеться в кількох листах М. Прокопа, зокрема від 25 квітня 1958 р.: *«Найкраще було б якщо б Ти міг бути тут два тижні. Маю на увазі не тільки Дайджест, але також Н. С.»* Проте в кінці 1958 р. обставини змусили О. Антоновича припинити свою співпрацю у «Дайджесті», оскільки він отримав постійне працевлаштування, яке, за його словами, забирало щодня з дорогою до 10 годин. М. Прокоп цей прикрий для редакції факт прокоментував так (29 грудня 1958 р.): *«Найгірше однак те що немає людини, яка могла б тут робити ту частину «Дайджесту», яку ти робив»*.

У листах Любомира Ортинського* за 1957 р. відображено співпрацю О. Антоновича з редакцією «Дайджеста» над підготовкою перших його чисел. 29 травня він писав, що *«зреферував Миколі [Лебедю. — Я. С.] Ваш проект виготовляти огляди преси [...] Чекаю отже на перші пресові «вирізки», а 26 вересня повідомив, що «саме прийшов Ваш «Дайджест» і зараз же беремся із Мірком [Мирославом Прокопом. — Я. С.] до його опрацювання, взглядно до доповнення, 1 листопада попередив, що «на днях дістанете*

* **Ортинський Любомир-Орест** (6 червня 1919, с. Михалевичі Дрогобицького р-ну Львівської обл. — 27 липня 1961, Нью-Йорк) — д-р, політичний і громадський діяч, журналіст, редактор. Студії у Варшаві та Відні, докторат (Мюнхен; 1947). Вояк 2-го куреня ДУН «Роланд», старшина УД «Галичина». У Німеччині — член ЗП УГВР, член редакції газети «Сучасна Україна». У США (кінець 1956) працював у Дослідницько-видавничому об'єднанні «Пролог»; співредактор першого числа журналу «Вісті комбатанта», один із організаторів і керівників Братства 1-ої УД УНА.

«обильний» матеріал до перекладу», а 6 листопада передав: «Залучений теж огляд про положення укр. грек-кат. церкви що його при перекладі прошу скоротити до 1½ сторінки». Л. Ортинський дотепно, з гумором описував своє життя та ситуацію у «централі» (тобто «Пролозі»), окремі епізоди з редакційного життя й участі в ній О. Антоновича та інших працівників. Його листи свідчать, що влітку 1957 р. О. Антонович готував огляди преси (і, очевидно, переклади), а у вересні надіслав їх до редакції для другого числа «Дайджеста». Усі газети у «Дайджесті» без підпису, тому можемо лише опосередковано припускати авторство О. Антоновича. Над «Дайджестом» працювали й інші особи, про що свідчить листування [98].

Збереглися також п'ять листів О. Антоновича до Любомира Ортинського у справах видавництва за 1957–1958 рр. [18].

У листуванні згадано прізвища інших осіб, які співпрацювали у «Дайджесті» і «Пролозі»: Роман Олесницький*, Юрій Лавріненко (Дивнич)**, Василь Маркусь*** та ін.

В архіві зберігаються 14 листів (18 вересня 1953 — 22 січня 1965) голови «Пролога» Миколи Лебеда до О. Антоновича (в листі від 22 січня 1965 р. йшлося про отримання матеріалів з України, деякі з них були друковані в «Сучасності», зокрема поезії В. Симоненка — в січневому числі за 1965 р.) [79]; до секретаря «Пролога»

* **Олесницький Роман** (1906, [Львів] — 1990, Нью-Йорк) — редактор часопису «Вогні» у Львові (виходив до 1939), секретар Дослідницько-видавничого об'єднання «Пролог», адвокат у Нью-Йорку.

** **Лавріненко Юрій Андріанович** (псевдонім: *Ю. Дивнич*; 3 травня 1905, с. Хижинці Лисянського р-ну Черкаської обл. — 14 грудня 1987, Нью-Йорк) — літературознавець і публіцист. Член Спілки селянських письменників «Плуг». Репресований (1936), повернувся в Україну (1942). У США — член «Мистецького українського руху», співредактор (з І. Кошелівцем) «Української літературної газети» (1955–1958). Укладач антології «Розстріляне відродження» (1959); автор твору «Чорна пурга та інші спомини» (1985).

*** **Маркусь Василь Васильович** (27 грудня 1922, с. Бедевля Тячівського р-ну Закарпатської обл. — 15 жовтня 2012, Чикаго) — юрист, історик, політолог, журналіст, громадський діяч в США. Д-р права (1956), професор університету Лойоли (Чикаго; 1962–1988). Член редколегії 11-томної «Енциклопедії Українознавства», головний редактор 7-томної «Енциклопедії Української діаспори».

Юрія Лопатинського (1964, 1965) [86], а також до Лева Шанковського (про залучення Л. Добрянського до антирадянської роботи у військових таборах у США (1951, 1952)) [134] й ін.

Роман Олесницький, секретар «Пролога», у березні 1958 р. писав, що вони отримали від д-ра Чарльза Вільсона* з університету Колгейт запрошення на конференцію із зовнішньої політики США, тому пропонував О. Антоновичу увійти до складу делегації з двох-трьох учасників — членів дискусійної панелі, а не лише консультантів [96]. Таке ж запрошення О. Антонович отримав і попереднього року, його фото разом з учасниками конференції було поміщено в статті про історію конференцій [143, с. 73; 158]. Р. Олесницький запрошував його також на щорічні зустрічі «Пролога» (1958–1959).

В архіві відклалися листи (чернетки) О. Антоновича до секретаря «Пролога» Р. Олесницького (1959) [17], Л. Шанковського щодо видання журналу «Пролога» (1957–1958) [28], Б. Чайківського щодо «розлічень» своїх видатків під час подорожей до Нью-Йорка і передплати українських видань (1957) [27] й ін.

Водночас у листах М. Лебеда, М. Прокопа, Л. Ортинського до О. Антоновича як свого представника у столиці США згадано багато питань і прохань, що охоплюють різні аспекти діяльності не лише часопису, а й всієї інституції «Пролог». У листі М. Прокопа від 27 березня 1959 р. йшлося про конференцію, «*присвячену українській закордонній політиці*», а також про співпрацю «Пролога» з Українським конгресовим комітетом та його головою проф. Л. Добрянським, зокрема про видання «The Ukrainian Quarterly»**, обмін статейним і рецензійним матеріалом. У листі від 27 березня 1959 р. він пробував залучити до цього О. Антоновича: «*Чи можна рахувати на Тебе? Думаю про англомовну літературу*

* **Вільсон Чарльз (Charles R. Wilson)** — професор і завідувач кафедри історії університету Колгейт (Colgate University; від 1935); віце-президент і Провост університету Маямі (від 1961), в. о. Президента (1964–1965 акад. рік). Організатор і директор найбільшої неурядової міжнародної конференції із зовнішньої політики США (Colgate University Conference on American Foreign Policy), що від 1949 р. проходила щоліта в м. Гамільтон (шт. Нью-Йорк).

** «*The Ukrainian Quarterly*» — англomовний кварталник Українського конгресового комітету Америки (УККА) східноєвропейської й азійської проблематики, виходить у Нью-Йорку з жовтня 1944.

про Україну, чи про німецьку, а також про советські видання». Листи містять також інформацію про налагодження контактів «Пролога» із «Amnesty International»* (1968) [104]. Збереглися листи про перебудову середовища УГВР і про положення реорганізованого ЗП УГВР, запрошення О. Антоновичу взяти участь у конференціях Осередків середовища ЗП УГВР (1968, 1970, 1972) [105].

У рамках «Пролога» О. Антонович співпрацював із редакцією часопису «Сучасна Україна»** у Мюнхені. Він звертався до редактора Лева Ребета*** у справі організації слухань у Європі Комітету щодо розслідування комуністичної агресії та силового включення Балтійських держав до СРСР Конгресу США, який очолював конгресмен Ч. Керстен****, та надсилання газет для конгресмена М. Фігена^{5*} [23]. Л. Ребет в обох листах до О. Антоновича (1953, 1954)

* *Amnesty International* (АІ, Міжнародна амністія) — неурядова організація, заснована у Великій Британії (1961), що має на меті «проведення досліджень та дій, спрямованих на попередження та припинення грубих порушень прав людини, а також допомогу тим, чий права вже були порушені».

** «Сучасна Україна» — двотижневик у Мюнхені (1951–1960), який видавали Закордонне Представництво УГВР (1951–1956) та Українське товариство закордонних студій (1956–1960). Головний редактор В. Стахів.

*** **Ребет Лев Михайлович** (3 березня 1912, м. Стрий Львівської обл. — 12 жовтня 1957, Мюнхен) — політичний діяч, публіцист, адвокат, один з лідерів ОУН, у грудні 1956 р. вийшов з ОУНР і разом із З. Матлою створив нові керівні органи Закордонних частин ОУН; співробітник і редактор газет «Українська трибуна», «Час» та «Сучасна Україна».

**** **Керстен Чарльз (Charles Joseph Kersten; 26 травня 1902, Чикаго — 31 жовтня, 1972, Мілуокі, шт. Вісконсин)** — конгресмен-республіканець у Палаті Представників Конгресу США від 5-го округу штату Вісконсин (1947–1949, 1951–1955); голова Комітету щодо розслідування комуністичної агресії та силового включення Балтійських держав до СРСР в Палаті Представників (United States House Select Committee to Investigate Communist Aggression and the Forced Incorporation of the Baltic States into the U.S.S.R; 1953–1955). Консультант в адміністрації Д. Ейзенхауера у питаннях психологічної війни (1955–1956).

^{5*} **Фіген Майкл (Michael Aloysius Feighan; 16 лютого 1905, Лейквуд, шт. Огайо — 19 березня 1992, Вашингтон)** — конгресмен-демократ у Палаті Представників Конгресу США від 20-го округу штату Огайо (1943–1971).

описував ситуацію в українському політичному середовищі, а в листі від 21 липня 1953 р. щиро дякував йому від імені редакції за статтю про засідання комісії Конгресу США в справі встановлення дипломатичних відносин з УРСР: *«Це дійсно великий день в нашій політиці [...], прошу писати нам частіше цього роду матеріали. Вони дають газеті живіше забарвлення»*. А 21 травня 1954 р. зазначив: *«Позатим найбільшу увагу присвячуємо [Українському. — Я. С.] Самостійникові*. Радо чекаємо на вістки від Вас. Може щось напишете до Сучасної [України. — Я. С.]»*. Далі подав короткий огляд політичних справ українців в Америці й світі (після розколу в ОУН** у лютому 1954 р.) [106].

Згадана у першому листі стаття під криптонімом *«А. О-вич»*, поміщена у «Сучасній Україні» 9 серпня 1953 р., — це звіт О. Антоновича про слухання у Підкомісії закордонних справ Палати Представників Конгресу США щодо 58-ї резолюції конгресмена Л. Сміта*** про встановлення дипломатичних відносин з Українською і Білоруською Радянськими Соціалістичними Республіками, де 15 липня виступали п'ять свідків від української сторони [143, с. 67; 144]. Наступного року лист голови української громади Вашингтона д-ра О. Антоновича у цій справі було внесено до протоколу Конгресу США, про що також повідомила «Сучасна Україна» [148].

* *«Український самостійник»* — політично-інформаційний тижневик, виходив у Мюнхені у 1950-1957 рр., спершу як півофіціоз ЗЧ ОУН (С. Бандери). Після розламу в ЗЧ ОУН (лютий 1954) часопис перебрала фракція ОУН за кордоном (ред. З. Пеленський, Б. Кордюк і Л. Ребет).

** *Організація українських націоналістів за кордоном (ОУНз)* виникла внаслідок розколу створених у лютому 1946 р. Закордонних Частин ОУН (ЗЧ ОУН), очолюваних С. Бандерою. Розкол відбувся на зібранні ЗЧ ОУН 1 лютого 1954 р. Меншість на чолі з З. Матлюю та Л. Ребетом утворили нову організацію спочатку з тією ж назвою — ЗЧ ОУН, а з кінця 1956 р. — «ОУН за кордоном». Перший голова — Л. Ребет. Друкований орган — часопис «Український самостійник». Члени організації відомі як «двійкарі».

*** **Сміт Лоуренс (Lawrence H. Smith; 15 вересня 1892, Расін (Racine), шт. Вісконсин — 22 січня 1958, Вашингтон)** — конгресмен-республіканець у Палаті Представників Конгресу США від 1-го округу штату Вісконсин (1941–1958).

О. Антонович листувався з редактором «Сучасної України» Богданом Кордюком щодо розповсюдження «Дайджеста» на Близькому Сході і в «афро-азійських країнах» й ін. [14]. Б. Кордюк у двох листах з Мюнхена (28 грудня 1956; 6 вересня 1957) оповідав про службові справи, а в другому — також і про відшкодування за перебування у концтаборі, зокрема про послуги адвоката д-ра Ротгольца (Rottholz) [72].

Журналіст Володимир Гаврилюк*, який працював кореспондентом на французькому радіо (1948–1954), у листі докладно описав свої проблеми, пов'язані з роботою у Франції; про переїзд до США і просив сприяння О. Антоновича, яке той обіцяв колись при зустрічі у Німеччині. До свого листа додав «Актову записку із розмови В. Гаврилюка із директором радіопередач закордонного Французького Радіо Леон Роллен», яка призначена для «п. Миколи [Лебеда. — Я. С.], [...] але одну копію одержуватимете теж і Ви». В другому листі (4 березня 1953) виклав точку зору Міністерства закордонних справ Франції щодо українців у діаспорі, наголошував, що їм не подобається критичне ставлення українців до американців [52].

У листуванні відображена також діяльність О. Антоновича на посаді голови «Об'єднання Українців Вашингтону» (ОУВ), на яку громада обирала його впродовж чотирьох каденцій (1954–1958, 1960–1961). У листі О. Антоновича до уряду УККА йшлося про проект придбання Українського Дому у Вашингтоні [6], у листі до директора Бюро Перепису населення США — про необхідність внести в питальник графу про рідну мову опитуваного, щоб українці змогли вписувати туди українську мову [3], а секретар ОУВ Іван Малиновський у листі до голови організації О. Антоновича подав список зареєстрованих членів української громади в столиці США [88].

Голова «Об'єднання українців Вашингтону» О. Антонович тісно співпрацював із професором економіки Джорджтаунського

* **Гаврилюк Володимир** (13 серпня 1921, Станіславів, нині Івано-Франківськ) — журналіст. Студії в педінституті (1940–1941), керівник відділу інформації та пропаганди ОУН у Станіславові. У Парижі (від 1946): студії (1947–1951), акредитований при Міністерстві інформації Франції, співпрацював з «Le Monde», «Le Figaro» та іншими періодичними виданнями.

університету Левом Добрянським*, головою Українського конгресового комітету Америки**. Він упродовж 1950–1960-х рр. на прохання Л. Добрянського часто готував або ж перекладав листи та різні матеріали для голови УККА, подавав свої «інформації і поради» [60]. Про родину й свою співпрацю з професором Л. Добрянським О. Антонович написав у спогадах: познайомились вони 19 травня 1951 р. і «за короткий час ми з Левом Добрянським дуже зблизилися» [143, с. 36-37, 45]. Його дружина Юлія Добрянська надіслала, для прикладу, до О. і Т. Антоновичів лист приватного характеру [58].

Інші матеріали стосуються діяльності УККА у столиці США та участі «Об'єднання українців Вашингтону» на чолі з О. Антоновичем: листування, інформаційні матеріали, література щодо організації заходів загальнонаціонального рівня та у столиці, співпраці з американськими, українськими та іншими національними організаціями та інституціями США та частково Західної Європи тощо.

О. Антонович згадував: «*Десь у половині 1956 р. на сторінках української преси в Америці появилася ідея спорудження пам'ятника Кобзареві у Вашингтоні. [...] Її підтримав Український Народний Союз, а за нею переведення проєкту взяв у свої руки Український Конгресовий Комітет та його голова професор Лев Добрянський. В Конгресі США було схвалено одноставно публічний закон 86-749 від 13 вересня 1960 р. і того самого дня підписано*

* **Добрянський Лев (Dobriansky Lew E.**; 9 листопада 1918, Нью-Йорк — 29 січня 2008, Вашингтон) — економіст, громадсько-політичний діяч США. Доктор економіки (Нью-Йорк; 1951), професор економіки Джорджтаунського університету (Вашингтон; від 1960). Дійсний член НТШ (1978). Активний діяч Республіканської партії (1960–1970-ті). Голова УККА (від 1949): автор резолюції Конгресу США щодо поневолених народів та ініціатор щорічного проведення «Тижня поневолених націй», співорганізатор встановлення пам'ятника Т. Шевченку (1964) і Меморіалу жертвам комунізму у Вашингтоні (2008).

** *Український конгресовий комітет Америки (УККА)* — безпартійна неприбуткова організація, яка репрезентує українську громаду США, є членом Світового конгресу українців. Заснована на I-му Конгресі американських українців у Вашингтоні 24 травня 1940 р. Очолює обраний конгресом президент: М. Мурашко (1940–1944), С. Шумейко (1944–1949), Л. Добрянський (від 1949), А. Лозинський (1992–2016).

президентом Д. Айзенгавером. [...] Я не був ніяким чином пов'язаний зі справою пам'ятника [...] проте перебіг усіх справ мені [...] був добре відомий» [143, с. 104-105]. Не випадковим був лист О. Антоновича до Екзекутиви Крайового Комітету Пам'ятника Шевченкові (Нью-Йорк) із своїми рекомендаціями щодо визначення місця для пам'ятника Кобзареві у Вашингтоні [30].

О. і Т. Антоновичі активно дописували до американських редакцій ЗМІ (преса, радіо і телебачення), виступаючи проти імперської політики СРСР, підтримуючи українську справу від самих початків перебування в США, коли ще не мали навіть громадянства. Редакція газети «New York Times» повернула О. Антоновичу оригінал листа щодо агресивної політики Росії і СРСР (30 липня 1951). Згодом він писав листи до тієї ж газети та до «The Newsweek» щодо національного походження М. Хрущова і Л. Кагановича (9 березня 1953), «радянського піаніста Слободяника» (21 листопада 1968) та вистави про українських козаків «Cossacks at play» (9 січня 1963) [32; 53]. А в листі до редакції передачі «Ask Washington» радіостанції NBC щодо політики русифікації СРСР і відображення цього в американських медіа (1 липня 1953) Омелян Антонович підписався як *Arthur O'Omelan*, подавши правдиву домашню адресу [34].

О. Антонович писав листи-звернення і до українських видань: до редакції щоденника «Свобода» щодо неправильного трактування статті Л. Добрянського і Ю. Старосольського* (14 листопада 1953) та з пропозицією подати матеріал про академічні успіхи д-ра Євгена Гіля** з Вашингтона (1958) [143, с. 40], а також

* **Старосольський Юрій Володимирович** (28 лютого 1907, Львів — 21 жовтня 1991, Сілвер Спрінг, шт. Меріленд) — д-р, вчений-правник у США, громадський діяч, дійсний член НТШ та УВАН. Докторат з права і політичних наук у ВБУ у Празі (1940). Практикант у Львові (1931–1939), адвокат у Ярославі і Львові (1940–1944). Професор права в ВБУ (1944–1949), в Міжнародному Університеті УНРА в Мюнхені (1947–1949), в УКУ в Римі (від 1974). Працював у відділі іноземних мов та відділі досліджень Бібліотеки Конгресу (1955–1977). Перший голова «Об'єднання Українців Вашингтону», голова осередку НТШ у Вашингтоні.

** **Гіль Євген** (15 лютого 1920, с. Яргорів Монастирського р-ну Тернопільської обл. — 28 липня 2012, похований в Рокледж, шт. Пенсильванія) — д-р ветеринарії, громадський діяч, довголітній член Українського Ветеринарного Об'єднання в США.

про суперечку на сторінках газети щодо народної пісні «Засвітали козаченьки» (1988) [33].

Д-р Тетяна Антонович з Джорджтаунського університету також підписала десятки письмових звернень до редакцій американських і закордонних газет, часописів та телебачення щодо змісту публікацій про Україну та національне гноблення в СРСР (1953–1963) [37].

Володимир Кохан*, ексекютивний директор Комітету Українців Канади, у відповіді (17 вересня 1955) на звернення д-ра О. Антоновича вияснив реакцію української громадськості, преси Канади та КУК-а на приїзд «колгоспної» делегації з СРСР [76].

Від імені «Об'єднання українців Вашингтону» О. Антонович письмово висловив подяку конгресмену Л. Сміту за підтримку у прийнятті Палатою Представників Резолюції 58 щодо встановлення дипвідносин із Республіками Білорусії та України [4]. Подібні листи з подякою за підтримку української справи отримували й інші конгресмени [5]. У Листі до Українського конгресового комітету в Нью-Йорку О. Антонович прозвітував про свою участь разом із Ю. Старосольським в установчих зборах організації «Americans All» (1957) [35].

В листі до «Об'єднання українців Вашингтону» співачка Ганна Шерей*** подала програму сольного концерту разом з піаністкою-

* **Кохан Володимир** (4 грудня 1898, с. Тудорковичі, нині Федоровці Сокальського р-ну Львівської обл. — 13 червня 1966, Вінніпег) — громадсько-політичний діяч. Директор Українського банку в Сокалі (1926–1939) і Ярославі (1940–1942). Посол від УНДО до Сейму (1928–1933). Один із керівників Фронту Національної Єдності (від 1933). Після Другої світової війни – співорганізатор Української національної ради. Виконавчий директор КУК-а, один із засновників і очільників СКВУ в Канаді.

*** **Шерей Ганна Костянтинівна** (з дому Кузьміна; 31 січня (13 лютого) 1907, Ромни Сумської обл. — 21 жовтня 1993, Нью-Йорк, похована в Саут-Баунд-Бруку, шт. Нью-Джерсі) — співачка, солістка київського хору «Думка» (1928–1937), ансамблю української пісні і танцю (1937–1943). У Зах. Німеччині — від 1943 р., у США (від 1950): член Літературно-мистецького клубу в Нью-Йорку, співочого товариства «Кобзар», солістка Українського оперного ансамблю в Нью-Йорку (1961–1965).

акомпаніатором Калиною Чічкою-Андрієнко* для громадськості у Вашингтоні (1955) [135].

Отець Теодор Данусяр**, парох Церкви Пресвятої Родини у Вашингтоні, особистий капелан президента Дж. Кеннеді у Білому Домі, надіслав О. Антоновичу п'ять статей до святкування Хрещення України, а також дякував за надіслані запрошення на мітинг, присвячений відзначенню Тижня поневолених народів (Captive Nations Week Rally) 21 липня 1960 р. [57].

Союз Гетьманців Державників у Канаді (СГД) видавав свій орган — тижневик «Український робітник». У публікаціях інформація про пресові органи СГД різниться*** і не збігається з тією, яку новий редактор «Батьківщини» Богдан Домазар**** подав у листі

* **Чічка-Андрієнко Калина** — піаністка, дочка Кліма Чічки-Андрієнка і Марії Трільовської. Учениця Ганса Реслера в «Гохшуле фюр Музік» (Берлін) і Йозефа Пембауера (Мюнхен); асистентка в «Музікшуле» у Відні; вчителька музики в Коломиї; викладач Українського Музичного Інституту ім. Лисенка (Нью-Йорк); постійний акомпаніатор співачки Г. Шерей. Пізніше переїхала до батька в Німеччину.

** **Данусяр Теодор Джон** (28 червня 1929, Коговз (Cohoes), шт. Нью-Йорк — 1995, Нантікок (Nanticoke), шт. Пенсильванія, похований у Коговзі) — священик, музичний діяч. Студії у коледжі св. Василя в Стемфордї (1950) і в Католицькому університеті Америки (Вашингтон; 1954, 1966). Парох церкви Пресв. Родини у Вашингтоні (1955–1968), у Джерсі-Сіті та інших містах. Голова відділу покликань дієцезії, професор теології і диригент Семінарії св. Йосафата у Вашингтоні. Разом з двома іншими капеланами очолював похід з домовиною президента Дж. Кеннеді з Білого Дому до Капітолію 24 листопада 1963 р.

*** *Союз Гетьманців Державників у Канаді (СГД)* — його орган — тижневик «Український робітник» виходив у Торонто (1934–1954). У 1954 р. тижневик змінив курс, зайнявши безпартійно-центристську лінію. Під редакцією А. Курдидика проіснував до 1956 р., був перейменований на «Вільне Слово». Тоді функцію органу СГД перебрав на себе тижневик «Батьківщина». Пресові органи: «Український Робітник» (1934–1951), двотижневик «Наша Держава» (1952–1955) і «Батьківщина» (всі у Торонто).

**** **Домазар Богдан (Ромен-Домазар Богдан; [1913?], Львів або Коломия — 21 або 22 березня 1972, Торонто)** — публіцист, журналіст, редактор. Після студій співпрацював у багатьох українських виданнях, у діяльності драматичного мистецтва. В еміграції (Угорщина, Чехословаччина,

до О. Антоновича. Він описав саме той перехідний момент, коли перебрав редагування газетою, висилаючи три останні числа «Батьківщини» (під його редакцією) для ознайомлення та схвалення: «*Батьківщина* є органом гетьманських організацій Америки і Канади. Ми почали тісну співпрацю з СВУ». Просив мати на увазі, що цей «лист є в стислій discreції», також писав про майбутню співпрацю з УГВР [61].

Осип Труш* з Нью-Йорка просив О. Антоновича допомогти організувати лекцію для представника Політичного Комітету Американської федерації праці — Конгресу виробничих профспілок (АФП–КВП)** [118]. Професор східного канонічного права у Католицькому університеті Америки у Вашингтоні о. Мелетій Войнар*** звертався до голови ОУВ О. Антоновича щодо його доповідей в «Об'єднанні», яким дав високу оцінку як «приклад зрілості укр. громади» (1957) [51].

Ведучий української радіопроеграми на радіо WBNX (Нью-Йорк) Петро Задорецький**** в листі до О. Антоновича запропонував

Німеччина, Канада): редактор «За Майбутнє», «Світ і Життя», «Батьківщина» й ін., технічний редактор «Вістей Комбатанта».

* **Труш Осип** (27 листопада 1917, Бруклін, м. Нью-Йорк — 12 липня 2003, Юніон, похований у Саут-Баунд-Бруку, шт. Нью-Джерсі) — журналіст, український громадський діяч у США. Старшина Армії США, ветеран Другої світової війни, довголітній секретар президії Української Американської Координаційної Ради, член останнього Уряду УНР в екзилі, Політради ЗП УГВР, інших громадсько-політичних організацій.

** *Американська федерація праці* — Конгрес виробничих профспілок (АФП–КВП) — основне профспілкове об'єднання США (20% робітників), створене внаслідок об'єднання АФП з КВП (1955).

*** **Войнар Мелетій, о.**, ЧСВВ (15 жовтня 1911, с. Босько, повіт Сянік, тепер Польща — 22 липня 1988, Глен-Ков, шт. Нью-Йорк) — церковний історик, знавець церковного права, письменник, педагог. Від 1939 р. на студіях в Римі. У США (від 1947): доцент і професор східного канонічного права, керівник студій канонічного права в Католицькому університеті Америки (від 1954). Член НТШ, віце-голова (від 1974).

**** **Задорецький Петро** ([1891], ? — 9 травня 1967, Вашингтон, похований на цвинтарі св. Івана в Маспет, Лонг Айленд, м. Нью-Йорк) — громадський діяч, засновник відділів УНС у Нью-Йорку (від 1919), учитель школи українознавства, засновник української програми на радіо WBNX (Нью-Йорк).

надати ефір діячам УККА чи ОУВ напередодні конгресу УККА у Вашингтоні 21-23 лютого 1959 р. [64; 143, с. 41].

Письменник і журналіст Іван Керницький*, відомий своїми щотижневими фейлетонами у часописі «Свобода» під псевдонімом «*Ікер*», у поштівці до голови ОУВ А. Антоновича дякував «*за теплий прийом у Вашій Громаді*» під час свого виступу у Вашингтоні [68].

Мовознавець д-р Пантелеймон Ковалів** у листі від 25 листопада 1954 р. до голови ОУВ О. Антоновича пропонував прочитати свою лекцію релігійного характеру перед громадою Вашингтона. В кінці грудня П. Ковалів мав бути на «*з'їзді славістів, де маю доповідь і керування укр. секцією*». Він зазначив, що щойно переїхав з родиною до Вашингтона і буде радий зустрітись особисто з О. Антоновичем, оскільки пам'ятав про випадок з їх спільного минулого: «*Я завжди з вдячністю згадую Вашу приятну послугу, що її Ви зробили мені і моїй родині, коли ми проходили американського консула перед від'їздом до Америки*». Тут йшлося про інтерв'ю, яке проводив консул США у Мюнхені з усіма, хто від'їжджав до США. О. Антонович, помічник консула у 1949 р., готував документи до співбесід і був присутній на них як перекладач [71].

До речі, як згадував О. Антонович, він з дружиною заприязнився з одним із віце-консулів у Мюнхені — Еверетгом Коу (Сое). Вони, а також Х. і Я. Воєвідки*** часто проводили вільний час разом з сім'єю

* **Керницький Іван Степанович** (літ. псевдоніми: *Ікер* та ін.; 12 вересня 1913, с. Суходіл Перемишлянського р-ну Львівської обл. — 15 лютого 1984, Нью-Йорк) — письменник, драматург, фейлетоніст, журналіст. Член Президії Об'єднання українських письменників «Слово», ініціатор допомогового фонду при Об'єднанні, співробітник пресових видань І. Тиктора у Львові та еміграції.

** **Ковалів Пантелеймон Кіндратович** (9 (21) березня 1898, с. Браїлів, тепер смт Жмеринського р-ну Вінницької обл. — 15 листопада 1973, Нью-Йорк) — мовознавець, доктор філософії (1949), дійсний член НТШ у США (1949). Викладач у Києві (1927–1941), від 1944 р. — у Мюнхені, від 1949 р. — у Вашингтоні. Доцент (1946–1951) і Голова комісії мови Філологічної секції (від 1953) Богословської академії УАПЦ.

*** **Воєвідка Ярослав Львович** (26 жовтня 1909, Чернівці — 25 січня 1981, Ріно, шт. Невада, похований у Саут-Баунд-Бруку, шт. Нью-Джерсі) — доктор медицини, лікар-гінеколог, громадський діяч. Студії в університеті в Кракові (1933), докторат (1937). Доцент гінекології, заступник директора (1941) і директор (1943) клініки у Львівському університеті.

віце-консула. Збереглися листи, які свідчать про те, що їх приятельські стосунки продовжилися після переїзду до США [75; 142, с. 379, 383].

Ярослав Падох*, організаційний референт Українського Народного Союзу, найдавнішої братської страхувальної організації в США, звертався до голови ОУВ О. Антоновича за сприянням у діяльності місцевого осередку УНС та наступної публічної наради за участю керівництва УНС у Вашингтоні [20; 99].

Редактор Євген Штендера** в листі до О. Антоновича від 6 лютого 1957 р. повідомив, що вислав 15 примірників газети «Розбудова» для громади Вашингтона [138].

Голова НТШ у Європі д-р Володимир Кубійович*** листувався з О. Антоновичем (чотири листи) у справі виступів перед громадою у Вашингтоні і Балтиморі під час свого турне по Америці: в листі

Директор української поліклініки у Мюнхені (від 1945). У США (від 1949): приватна практика в Нью-Йорку і Асторії (шт. Нью-Йорк). Член першої управи, голова УЛГПА (1955–1959). Учасник наукових з'їздів, редактор «Лікарського вісника» (1955–1957). Дружина — **Христина Терлецька-Восвідка**, сестра Тетяни Терлецької-Антонович.

* **Падох Ярослав Миколайович** (14 грудня 1908, м. Бучач Тернопільської обл. — 28 серпня 1998, Нью-Йорк) — вчений-правознавець, редактор, громадський діяч. Доктор права (1940), дійсний член НТШ (1949). Працював у Ратгерському університеті (шт. Нью-Джерсі). Від 1960-х рр. — у Вашингтоні та Нью-Йорку, мав адвокатську практику. Голова НТШ в Америці (1977–1990), президент Світової ради НТШ (1982–1992).

** **Штендера Євген** (1924, с. Волиця-Барилова Радехівського р-ну Львівської обл.) — військовий діяч, редактор. Сотник УПА, у 1948 р. командував рейдом загону УПА на захід. У Німеччині (від 1948) співредактор газет «Сучасна Україна», «Український Самостійник», журналу «До зброї», «Українських Вістей». Від 1975 р. — головний редактор серії «Літопис УПА».

*** **Кубійович Володимир Михайлович** (23 вересня 1900, Новий Сонч, Польща — 2 листопада 1985, Сарсель, Франція) — історик, географ, видавець, громадсько-політичний діяч. Доцент Ягеллонського університету в Кракові (1928–1939), професор УВУ у Празі (1939–1940). Дійсний член НТШ (від 1931). Голова УЦК у Кракові (1940–1944). Після Другої світової війни жив у Німеччині і Франції: генеральний секретар НТШ (1947–1951) і голова НТШ у Європі (від 1952), головний редактор «Енциклопедії Українознавства» (1955–1984), «Encyclopedia of Ukraine» (1984–1985).

з Нью-Йорка (19 лютого 1958) найперше подякував — «з приємністю згадую нашу зустріч і побут в гостинній хаті Паньства», далі писав про майбутню поїздку до Балтимора і Вашингтона, в наступному листі (27 лютого 1958) узгоджував дату поїздки. Після повернення до Сарселя в третьому листі (9 квітня 1958) писав про минулий візит («Мило згадую мій короткий побут у Вашому місті і у Вашій гостинній хаті») і звертав увагу на акцію допомоги у виданні «Енциклопедії Українознавства» — «дякую за Ваші теперішні труди й прохаю не забувати про наше спільне — нелегке, але велике діло». Як організатор і головний редактор видання вважав «Енциклопедію Українознавства» важливим довідником українознавства для мільйонів українців та осіб українського походження в діаспорі. Через півтора десятка років під час візиту до США В. Кубійович побував на фермі подружжя Антоновичів, в картці з Сарселя (29 грудня 1973) до Різдвяних і Новорічних вітань додав: «Фарма із бичками залишилась мені з подробицями в пам'яті ...» [77].

Фінансовий референт НТШ у Європі Атанас Фіголь* надіслав два листи з проханням організувати лекції для української громади у Вашингтоні і Балтиморі від централі УККА та збірку грошей у Вашингтоні на «патронат Сарселя»** та на фундацію «Енциклопедії Українознавства-2», стверджуючи, що це «перший від віків національний білянс наших постатей, дії і т. д.» (31 жовтня 1955) [125, арк. 2]. До останнього листа А. Фіголь додав звернення «До моїх приятелів, друзів, знайомих» щодо своєї діяльності як фінансового

* **Фіголь Атанас Іванович** (11 травня 1908, Коломия — 31 липня 1993, Мюнхен) — громадсько-політичний діяч, педагог, економічний референт НТШ в Європі і редактор «Вістей із Сарселю» (від 1955). Голова Виконавчого Органу Державного Центру УНР в екзилі (1966–1968), голова Українського Демократичного Руху (1976–1981).

** *Сарсель* (фр. *Sarcelles*) — місто та муніципалітет у Франції, регіон Іль-де-Франс, департамент Валь-д'Уаз, близько 17 км на північ від Парижа. Осідок НТШ в Європі (власний будинок, бібліотека з 20 000 т.) і редакції «Енциклопедії Українознавства» (від 1951). У науковому осередку НТШ мають також приміщення Комісія Допомоги Українському Студентству, Делегатура УВУ і централія Українського Християнського Руху. В Сарселі з'являються неперіодичні видання НТШ: «Вісті із Сарселю», «Вісті НТШ в Європі» й ін.

референта НТШ у Європі, про науковий осередок НТШ у Сарселі та про «Енциклопедію Українознавства» [124].

Значно пізніше на захист А. Фіголя виступив громадський діяч з Торонто Іван Дубилко* із серією листів-звернень (1969), які відклалися в архіві серед листування (ксерокопії) між Представництвом Української національної ради в Канаді та Державним Центром у Мюнхені, президентом УНР в екзилі Миколою Лівницьким**, головою УНРади Яковом Маковецьким***. Перший лист — «Відпис обіжнього листа» — стосувався діяльності А. Фіголя та всього Представництва у Канаді у 1968 р. У листі від 29 червня 1969 р., адресованому А. Фіголю в Мюнхені, йшлося про брошуру, яку написали М. Лівницький та Я. Маковецький, та про його позитивну оцінку діяльності А. Фіголя і критику діяльності М. Лівницького [103].

О. Антонович із середини 1950-х рр. був одним із виконавців дослідницьких завдань «Пролога», тому у бібліотеках і архівах Вашингтона переглядав бібліотечні каталоги та періодичні видання, вишукуючи матеріали про «українське підпілля і боротьбу УПА (1940–50-і роки)», про що писав у листах до М. Прокопа [22].

* **Дубилко Іван Іванович** (12(25) липня 1915, с. Піскошине, нині Веселівського р-ну Запорізької обл. — 24 квітня 1992, Торонто) — громадський діяч. 1947 р. виїхав до Канади. Член УРДП, один із засновників Об'єднання демократичної української молоді (1950), адміністратор журналу «Молода Україна», співпрацював із товариством «Волинь» та Інститутом дослідів Волині у Вінніпезі.

** **Лівницький Микола Андрійович** (9 (22) січня 1907, Жмеринка, тепер райцентр Вінницької обл. — 8 грудня 1989, Філадельфія) — громадський і політичний діяч, журналіст. Заступник (1946) і голова (1951) Українського національно-державного союзу (УНДС) в еміграції. Від 1948 — член Української національної ради (УНРади), керівник ресорту (відділу) закордонних справ (1954–1967), голова виконавчого органу УНРади та міністр закордонних справ (від 1957). Президент УНР в екзилі (1967–1989).

*** **Маковецький Яків** (19 травня 1909, с. Ріплин, нині Люблінського воєводства, Польща — 8 липня 1990, Мюнхен; 2010 перепохований у Львові) — громадсько-політичний діяч, на керівних посадах у Європейському представництві Злученого українсько-американського допомогового комітету (1952–1954). Активний член, заступник голови (від 1964), в. о. голови ПУН (1979–1981); голова УНРади (1967–1971).

Від 1950-х рр. О. Антонович отримував центральні періодичні видання з радянської України. Передплату оформляли на університетську адресу д-ра Т. Антонович і проф. Л. Добрянського. В листі Л. Добрянського до бібліотеки Рігз Джорджтаунського університету йшлося про передплату на українські радянські газети і журнали на прохання О. Антоновича для потреб «Пролога» (1957) [59].

Звичка читати пресу з України залишилась у нього на все життя. Історик Роман Шпорлюк* у листі до О. Антоновича від 10 жовтня 1987 р. писав: *«Оскільки Ви належите до дуже малого числа українських інтелігентів на заході, які читають «Літературну Україну», дуже цікаво було б, мені почути Ваші думки про останні там події — «реабілітацію» Хвильового, Антонича і т. д. Як прикро, що так мало про це знає (тому що так мало пише преса) український загал в Америці. Де є сучасні Кравцеви**, Костюки***, Шевельови, яких аналізи могли б нас усіх просвітити у тому, що там відбувається»* [137]. О. Антонович згадував, що в автомобільну подорож до Аляски 15 липня 1988 р. взяв *«останній номер «Літературної України» (число 27, за 7 липня 1988 року), який якраз попереднього дня (чомуś дуже швидко) прибув з Києва [...] Ця газета становить мою постійну лектуру і постачає мені інформацію про сучасні події в Україні»* [143, с. 180].

* **Шпорлюк Роман Васильович** (8 вересня 1933, Гримайлів, нині селище Гусятинського р-ну Тернопільської обл.) — історик, публіцист, професор (1965–1991) і директор Центру російських та східноєвропейських студій (від 1986) Університету штату Мічиган; професор кафедри історії України ім. М. Грушевського (1991–2005), директор Українського наукового інституту (1996–2004) Гарвардського університету. Дійсний член НТШ, УВАН. Член Журі Фундації О. і Т. Антоновичів.

** **Кравців Богдан-Юрій Миколайович** (5 травня 1904, с. Лоп'янка Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл. — 21 листопада 1975, Рутерфорд, шт. Нью-Джерсі) — поет, перекладач, редактор, критик. Дійсний член НТШ, УВАН. Головний редактор журналу «Сучасність» (1971–1975).

*** **Костюк Григорій Олександрович** (12 жовтня 1902, с. Боришківці, нині Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл. — 2 жовтня 2002, Сільвер Спрінг, шт. Меріленд, похований у Саут-Баунд-Бруку, шт. Нью-Джерсі) — письменник, літературознавець, критик, історик. Професор Колумбійського університету (Нью-Йорк), дійсний член ВУАН, НТШ.

Варто згадати про домашню бібліотеку Антоновичів: історик Іван Лисяк-Рудницький* дякував О. Антоновичу за *«ласкаве позичення «Споминів» М. Галагана»*, писав про книжкові клопоти, *«що з ними мусить боротися кожен український працівник науки на еміграції»*, та про своє бажання *«при нагоді кинути оком на Вашу книгозбірню, що про неї мені не раз довелося чувати від спільних знайомих»* [82]. Олександра Черненко-Рудницька**, дружина І. Лисяка-Рудницького, познайомилась особисто з Тетяною і Омеляном Антоновичами під час спільної туристичної подорожі у складі групи українців зі США і Канади до України у жовтні 1989 р. [131].

Історик літератури і педагог Михайло Тершаковець***, дізнавшись від І. Лисяка-Рудницького про книгозбірню О. і Т. Антоновичів, також звертався до них з проханнями позичити праці «Літературні начерки» і «На досвітку нової доби» В. Щурата та книгу «Кирило-Методіївське Братство» М. Возняка для роботи над розвідкою про Маркіяна Шашкевича, а також щодо пошуку інших книг для дослідження історії українського відродження в Галичині та Наддніпрянщині [114]. Слід зауважити, що Тершаковці в США були посвоячені з родиною Тетяни Терлецької-Антонович.

Велика книгозбірня подружжя Антоновичів була розділена. Найцінніші видання було передано до Відділу рукописів Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України на прохання його директора

* **Лисяк-Рудницький Іван Павлович**, д-р (27 жовтня 1919, Відень — 25 квітня 1984, Едмонтон) — історик, політолог, публіцист. У США (від 1951): викладач в Американському університеті у Вашингтоні (1967–1971). Професор (від 1971) і один із засновників Канадського інституту українських студій при Альбертському університеті. Дійсний член НТШ та УВАН.

** **Черненко Олександра Петрівна** (Лисяк-Рудницька О.; Черненко-Рудницька О.; 2 листопада 1923, Пйотркув, Польща) — поетеса, літературознавець. У Канаді (від 1948): студія в Альбертському університеті (Едмонтон), доктор філософії з літературознавства (УВУ у Мюнхені).

*** **Тершаковець Михайло** (11 червня 1883, с. Кліцько Городоцького р-ну Львівської обл. — 6 лютого 1978, Філадельфія, похований у Саут-Баунд-Бруку, шт. Нью-Джерсі) — історик літератури, педагог. Дійсний член НТШ (1914), професор Академічної гімназії у Львові (1906–1940). У Відні (від 1944): викладач у гімназії і університеті, докторат (1948). У США (від 1949).

М. Жулинського. Деякі — до студентської бібліотеки НаУКМА. Ще кілька десятків книг О. Антонович подарував краєзнавчому музею «Бойківщина» у Долині. Частина своєї книгозбірні (700 назв) 2002 р. він передав ЛНБ ім. В. Стефаника.

До О. Антоновича за матеріалами для написання споминів зверталися його колеги: видавець і меценат Осип Зінкевич* надіслав О. Антоновичу деякі числа «Розбудови держави» і, своєю чергою, розшукував старі студентські видання для написання «брошури з нагоди 50-річчя Першого Всестудентського конгресу, який відбувся у Львові в 1909 р.» [65]; громадсько-політичний діяч, учасник українського підпілля, товариш по концтабору Василь Безхлібник** написав чотири листи (1987, 1993) до О. Антоновича й отримав докладні відповіді про матеріали для написання своїх споминів, зокрема щодо уточнення обставин смерті В. Федака*** (однокласника О. Антоновича) в квітні 1943 р. у Берліні [9; 46; 142, с. 143, 265, 290, 307, 317]; політичний діяч Мирослав Прокоп просив

* **Зінкевич Осип Степанович** (4 січня 1925, с. Малі Микулинці, нині у межах с. Потічок Снятинського р-ну Івано-Франківської обл. — 18 вересня 2017, Київ) — літературознавець, видавець, меценат. Після Другої світової війни опинився в Німеччині. У США (від 1956) заснував видавництво «Смолоскип» (1968), видав понад 500 книг дисидентської і правозахисної літератури, творів репресованих письменників.

** **Безхлібник Василь Михайлович** (27 лютого 1913, с. Соколів Кам'янка-Бузького р-ну Львівської обл. — 2 червня 1995, Торонто) — громадсько-політичний діяч, редактор, публіцист. Член теренового і Головного Проводу ОУН, учасник II Великого Збору ОУН у Кракові (1941), тереновий провідник ОУН у Німеччині (1941 — грудень 1942), в'язень концтабору в Заксенгаузені (1943–1944). У Канаді (від 1948) очолював видавничу спілку «Гомін України» (1950–1953), голова головної управи Ліги визволення України (1975–1978), генеральний секретар СКВУ (1979–1983).

*** **Федак Володимир** (псевдоніми: «Граб», «Вова»; 24 червня 1914, Чортків, райцентр Тернопільської обл. — 23 квітня 1943, Берлін) — діяч ОУН. Провідник Юнацтва ОУН Перемиського повіту (1932–1934), політв'язень концтабору в Березі Картузькій (1934–1935). Студії в Кракові. Учасник II Великого Збору ОУН у Кракові (1941), крайовий провідник ОУН Німеччини (1943). Під час арешту у Берліні в ніч на 23 квітня 1943 р. прийняв отруту (за іншими даними — 29 квітня).

допомоги у свого гімназійного товариша для написання спогадів про діяльність українського підпілля, зокрема «шкільної акції» 1933 р. у Польщі (1982) [104]. Діяч ОУН, дійсний член НТШ Микола Климишин* просив О. Антоновича відновити деякі факти за 1941–1951 рр., необхідні для написання другого тому споминів «В поході до волі»: *«Ми оба працювали спільно в дуже цікавому часі, як на тепер виглядає, коли оглянутися назад. Ми вязали сітку по другій світовій війні, відишкуючи по Німеччині заблуканих членів Організації. Тоді родилися перші табори ДП в Німеччині. Ми мали дуже гарний гурток друзів [...]. Я хотів би якнайкраще написати про ті часи і про нашу роботу [...]*» [69]. О. Антонович відповів через півтора місяця: *«Допомогти Вам не можу. Вже інші колишні приятелі зверталися до мене про різні подібні справи, але з перспективи півстолітньої давности нічого не залишилося в пам'яті, якщо я взагалі був у чомусь там причасний. Також могого прізвища чи натяку на мою особу прошу ласкаво не вживати*» [13; 142, с. 347, 358-359].

У листах до О. Антоновича просили допомоги в пошуках посади у Вашингтоні: д-р Ярослав Пеленський** з Чикаго (надіслав свою коротку біографію, отримав відповідь О. Антоновича) [21; 100], д-р Микола Ценко*** (просив пошукати йому посаду для переїзду

* **Климишин Микола Дмитрович** (25 лютого 1909, с. Мостище Калуського р-ну Івано-Франківської обл. — 4 жовтня 2003, Детройт) — громадсько-політичний діяч, літературознавець. Член УВО та ОУН з часу утворення (1929). Затриманий 7 вересня 1941 р., після року тюрми ув'язнений на 2,5 роки (концтабір в Аушвіці). У Мюнхені (після 19 грудня 1944) увійшов до Проводу ЗЧ ОУН, тереновий провідник Німеччини (1945–1949). У США (від 1949): голова Головної ради ОУН. Д-р філософії в УВУ (Мюнхен, 1947), дійсний член НТШ, голова осередку НТШ у Детройті. Автор спогадів «В поході до волі» (Т. 1, 1975; Т. 2, 1996).

** **Пеленський Ярослав Богданович** (12 квітня 1929, Варшава) — історик та політолог. Доцент Кінгс-коледжу (Вілкс-Барре; 1958–1961), професор історії Американського університету (Вашингтон; 1964–1967) та університету Айови (1967–1998). Дійсний член УВАН, НТШ. Президент Інституту східноєвропейських досліджень ім. В. Липинського у Філадельфії (від 1987). Член Журі Фондації О. і Т. Антоновичів.

*** **Ценко Микола, д-р**, засновник добродійної «Фондації Ценко — добро творити — пам'яті Володимири» при Товаристві св. Софії (60,000 дол.) у Філадельфії.

до Вашингтона) [129]. Для можливого виїзду до США просив консультації і сприяння (подав опис своєї викладацької діяльності в ділянці догматики) колишній викладач Богословської академії у Львові і потім Духовної семінарії у повоєнній Європі («*наша семінарія на Гіршбергу, а потім в Голандії в Кулемборгу*»)* о. д-р Михайло Василик** [49]. О. Антонович подав роз'яснення на запит д-ра Василя Яцуна*** з Філадельфії щодо вакансії в Бібліотеці Конгресу [29].

У середині 1950-х років в українському середовищі Канади і США широко рекламувалась українсько-французька акціонерна промислова компанія «Continental Iron and Titanium Mining Ltd» (Continental Titanium Corp.) у Монреалі. Професор університету в Торонто Василь Янішевський**** у листі до О. Антоновича («*Дорогий Омеляне*») подав докладний опис цієї компанії [141]. Відомий музичний діяч Богдан Весоловський («*Бонді*»)^{5*} також писав до свого товариша («*Дорогий Омельку!*») про акції титанієвої компанії, а також про організацію «*фамілійного з'їзду*» [50]. Уже згаданий М. Ценко в іншому листі просив організувати зустріч представників «Української копальні у Канаді (СІТ)» з акціонерами у Вашингтоні [130].

* *Українська Католицька Духовна семінарія* в Гіршбергу (Hirschberg, Баварія) була створена для організації богословської освіти для греко-католиків в еміграції; 24 квітня 1948 р. переселилася до Кулемборга (Culemborg; Голландія); ліквідована 1950 р.

** **Василик Михайло, о., д-р**, викладач Богословської академії у Львові, Духовної семінарії у повоєнній Європі, Генеральний Вікарій Екзархату українців у Франції.

*** **Яцуни Василь, д-р і Марія** зібрали 10 000 дол. на Українську Католицьку Духовну Семінарію у Львові (через Патріярший фонд Товариства св. Софії).

**** **Янішевський Василь** (1925–2011) — інженер, професор, керівник департаменту університету в Торонто.

^{5*} **Весоловський Богдан Остапович** (псевдонім: «*Бонді*»; 30 травня 1915, Відень — 17 грудня 1971, Монреаль) — пісняр, композитор, автор понад 130 пісень. У 1930-х рр. разом Л. Яблонським і А. Кос-Анатольським входив до складу «Джаз-капели Яблонського» («*Ябцьо-Джаз*»; солістка — І. Ярославич). В Канаді (від 1949) працював в українській редакції Міжнародного канадського радіо (Монреаль).

Окрему групу становить листування та інші матеріали, які колишній політв'язень О. Антонович зібрав для подання позову до уряду Німеччини про відшкодування за здоров'я, втрачене в концтаборі в Заксенгаузені в 1941–1942, 1943–1944 рр. Він написав запит до уповноваженого Ліги Українських політичних в'язнів Михайла Марунчака* щодо відшкодування за перебування у концтаборі вже в 1957 р. [16]. За тиждень отримав докладну відповідь, до якої було долучено «Державний закон про відшкодування для жертв націонал-соціалістичного переслідування, схвалений в дні 29 жовтня 1956», «Комунікат щодо закону про відшкодування», статтю з газети «Америка» (7 березня 1962) та ін. [89].

Дещо пізніше голова Світової ліги Українських політичних в'язнів М. Марунчак вислав лист «*пн. докторам Антоновичам*» із запрошенням взяти участь у Третньому конгресі українських політичних в'язнів у Торонто 16-18 жовтня 1998 р., до якого додано програму конгресу [90].

Дослідник історії українських визвольних змагань д-р Петро Мірчук** надіслав О. Антоновичу лист-обіжник у справі відшкодувань від 4 листопада 1962 р., в якому подав звіт про свою двотижневу поїздку як уповноваженого від усіх українських колишніх політв'язнів

* **Марунчак Михайло Григорович** (4 жовтня 1914, с. Далешове Городенківського р-ну Івано-Франківської обл. — 21 листопада 2004, Вінніпег) — дослідник історії української еміграції Канади, редактор, бібліограф, педагог, громадський діяч. Дійсний член НТШ і УВАН (від 1961), президент УВАН у Канаді (1983–1986). Перебував у концтаборах у Чехії, Польщі, Австрії (1942–1945). Голова Ліги українських політв'язнів у Мюнхені (1947–1948). Видавав бюлетень «Український політв'язень» і співпрацював у журналі «Літопис українського політв'язня», голова Світової ліги українських політв'язнів (від 1985).

** **Мірчук Петро Юрійович** (26 червня 1913, с. Добрівляни Стрийського р-ну Львівської обл. — 16 травня 1999, Філадельфія) — політичний діяч, історик, журналіст. Референт Крайової ексекутиви ОУН, організатор молоді на Холмщині (1939–1940). Доктор УВУ в Празі (1941) і Мюнхені (1969). В'язень концтабору в Аушвіці. Член Проводу ЗЧ ОУН (1948–1952). У США (від 1950): адвокат, редактор, журналіст, викладач у коледжах; голова Союзу українських політв'язнів у США, автор понад 20 монографій.

у жовтні 1962 р. до Європи (зокрема до уряду Німеччини, Комісаріату ООН у Женеві), а також докладні інструкції щодо виготовлення потрібних документів і вимог до них [91].

Директор Європейського Представництва ЗУАДК* Михайло Рудко** вислав декілька листів з доданими дотичними матеріалами (1962) на запит О. Антоновича щодо його аплікації про відшкодування з фонду Високого Комісара у справах біженців у Женеві [111].

О. Антонович листувався з українськими лікарями (1962) й отримав від них письмові свідчення про втрату здоров'я: від лікаря у таборі для переміщених осіб у Мюнхені в 1945–1949 рр. д-ра Остапа Барана*** (Медичний звіт (Medical Report) про стан здоров'я О. Антоновича за 1954–1962 рр.) [44], д-ра Томи Лапичака**** (Медичне посвідчення про хворобу О. Антоновича в 1943–1944 рр. у концтаборі в Заксенгаузені) [78; 142, с. 315; 143, с. 252], д-ра

* *Злучений Український Американський Допомоговий Комітет (ЗУАДК)* — українська міжнародна громадська організація у Філадельфії (1944). Європейське представництво ЗУАДК допомогло близько 50 тис. українців, переважно з Німеччини й Австрії, переселитися до США.

** **Рудко Михайло** (2 березня 1917, с. Дитятин Галицького р-ну Івано-Франківської обл. — 23 травня 1979, Мюнхен) — громадський діяч у Німеччині. Директор Європейського Представництва ЗУАДК у Мюнхені (1958–1979), член Політичної Ради ОУНз і член Теренового Секретаріату ЗП УГВР.

*** **Баран Остап** (1908, с. Рай Бережанського р-ну Тернопільської обл. — 29 травня 1990, Нью-Йорк) — д-р медицини, меценат. Студії в університеті у Кракові, докторат у Мюнхені. Лікар у таборі для переміщених осіб у Мюнхені (1945–1949). Від 1949 у Нью-Йорку, приватна практика (від 1952).

**** **Лапичак Тома** (17 жовтня 1914, Нижанковичі, нині смт Старосамбірського р-ну Львівської обл. — 2 квітня 1975, Чикаго) — д-р медицини, політичний діяч. Член Екзекутиви ОУН(м) (1941). Табір у Заксенгаузені (грудень 1942–1944). У США (від 1949): приватна практика у Чикаго. Заступник крайового провідника ОУН(м) у США (від 1950). Редактор «Самостійної України» (1950–1955) і «Лікарського вісника» (1962–1966), головний редактор тижневика «Українське життя». Засновник (разом з М. Шлемкевичем) Українського публіцистично-наукового інституту (1960).

Емеріха-Миколи Різдорфера* (Листи до усіх зацікавлених щодо стану здоров'я О. Антоновича в 1945-1949 рр. у Мюнхені) [107; 142, с. 382], д-ра Андрія Лемішки** (Лист до усіх зацікавлених сторін щодо стану здоров'я О. Антоновича за період з 1963 р. до 1970 р.) [80].

О. Антонович також звертався до відомих громадсько-політичних діячів за свідченнями про перебування в концтаборі в Заксенгаузені: у січні-серпні 1942 р. — до Володимира Стахіва*** (1969) [25] та в 1943–1944 рр. — до Романа Ільницького****, який відписав з гумором: «Дорогий Антик^{5*}! Посилаю посвідку, що Ти дійсний кримінальник. Думаю, що це вистачить, щоб Ти одержав кілька тисяч доларів. Приємно було зробити прислугу старому боєвикові» [66].

* **Різдорфер Емеріх-Микола** (5 грудня 1901, Рахів — червень 1981, Німеччина) — д-р медицини, громадський діяч на Закарпатті і в США. Інтернатура у лікарнях Ужгорода та Мукачева (від 1927), лікар у Сваляві (від 1930), посол до Союзу Карпатської України (1939). Від 1939 р. — у Братиславі, у 1945–1949 рр. — у Мюнхені, від кінця грудня 1949 р. — у США. Останні роки провів у Німеччині.

** **Лемішка Андрій Матвійович** (7 жовтня 1919, с. Озерно Зборівського р-ну Тернопільської обл. — 14 липня 2007, Балтимор) — д-р медицини, сімейний лікар, громадський діяч. Студії у Львові (1939) і Ерлянгені (1946), докторат (1947). У США (від 1950): приватна практика в Балтиморі (шт. Меріленд).

*** **Стахів Володимир Павлович** (псевдонім: «Мек»; 1910, с. Бзовиця Зборівського р-ну Тернопільської обл. — 1971, Мюнхен) — громадсько-політичний діяч, журналіст і публіцист. Активний член ОУН (від 1929). Міністр зовнішніх справ в УДП у Львові (1941). Співредактор журналів «До зброї» і «Сучасність».

**** **Ільницький Роман** (псевдонім: «Кричевський»; 18 червня 1915, с. Кривче Борцівського р-ну Тернопільської обл. — 2 лютого 2000, Нью-Йорк) — педагог, редактор, публіцист, історик, громадсько-політичний діяч. Заступник міністра народного господарства в УДП у Львові, голова Політради ОУНз, редактор тижневика «Час» (1945–1949) і «Українського самостійника» (1955–1956); генеральний секретар міжнародного комітету переміщених осіб і політемігрантів у Німеччині (1947–1952). Третій голова Політради ОУНз.

^{5*} «Мілько», «Антек» — звертання до О. Антоновича в родині, серед друзів. Підпільний псевдонім — «Лиман».

Такі ж письмові свідчення про спільне з О. Антоновичем перебування в концтаборі в Заксенгаузені в 1943–1944 рр. подали колишні політв'язні С. Бардигула* (1963) [45; 142, с. 313, 315] і В. Косаренко-Косаревич** [73; 142, с. 316] (обидва — з Нью-Йорка).

О. Антонович отримав два листи від Верховного комісара ООН у справах біженців (United Nations, Office of the High Commissioner for Refugees) щодо виплати відшкодування (1963) [97] та лист від Посольства Німеччини щодо необхідності медичного огляду у справі відшкодування (1970) [101].

Довгі роки тривало листування О. Антоновича через його адвоката д-ра Вальтера Ротгольца (Rothholz)*** у Мюнхені з урядовими установами Німеччини (зокрема, Федеральним адміністративним відомством — Bundesverwaltungsamt****) щодо виплати відшкодування (1957–1972) [24; 109].

О. Антонович намагався увічнити пам'ять про українців, які були ув'язнені в концтаборі в Освенцимі (Аушвіці), і про яких він не знайшов жодної згадки у меморіальній кімнаті на території концтабору. Він відіслав лист-меморандум до Ігоря Осташа, голови комітету закордонних справ ВРУ, щодо встановлення державного прапора України у музеї концтабору в Освенцимі [19]. Голова Верховної Ради України Володимир Литвин написав лист до академіка Івана Дзюби щодо цієї ініціативи О. Антоновича, а також про своє бажання вручити особисто О. Антоновичу Почесну грамоту Верховної Ради України (2004) [83].

* **Бардигула Стефан** (1 травня 1917 — 1986, Нью-Йорк) — політв'язень концтабору в Заксенгаузені в 1943–1944 рр.

** **Косаренко-Косаревич Василь** (23 березня 1891, с. Лани, нині Кам'янка-Бузького р-ну Львівської обл. — 30 вересня 1964, Нью-Йорк) — громадсько-політичний діяч, публіцист. Працював у МЗС УНР (1918), в еміграції — у Берліні. Політв'язень концтабору в Заксенгаузені в 1943–1945 рр. Від 1952 р. — у США.

*** **Ротгольц Вальтер (Walter Rothholz; 1893 або 14 серпня 1916, Щецин, Польща — 1 листопада 1978, Норвегія)** — д-р права, адвокат у Мюнхені і Норвегії, в 1939 р. емігрував до Норвегії.

**** *Федеральне адміністративне відомство* (нім. Bundesverwaltungsamt) — федеральна державна установа, підпорядкована Міністерству внутрішніх справ Німеччини.

В архіві відклаталося листування О. і Т. Антоновичів із друзями та знайомими із Вашингтона, Нью-Йорка, інших міст у США та за кордоном.

Письменник Юрій Буряківець* надіслав лист до *«панства Антоновичів»* із споминами про минулі зустрічі з ними та Ю. Шевельовим, вислав три свої книжки поезій на пам'ять (1983) [47].

Д-р Кость Варварів**, науковий співробітник Бібліотеки Конгресу і Держдепартаменту, в листі до О. Антоновича переслав чотири зошити своїх статей про «Українську революцію в Американських документах», які просив переглянути і зробити свої зауваження (28 вересня 1961) [48].

Доктор Андрій і Лідія Лемішки в листі вислали ксерокопію відомого звернення дисидента Валентина Мороза*** «До української громади», яке тоді поширювалося серед української громади (1979) [81].

Адвокат Стефан Рожанковський**** у листі до О. і Т. Антоновичів написав про спільних знайомих, згадав свого брата Ярослава Рожанковського^{5*} (1958) [41; 108; 143, с. 59].

* **Буряківець Юрій Дмитрович** (26 квітня 1922, селище Чорнобиль, нині м. Київської обл. — 6 січня 1996, Нью-Йорк) — письменник, член ОУН (1941), учасник Руху Опору під час Другої світової війни, був вивезений на примусові роботи до Німеччини. Студії в УВУ (1949), у Деб'юк (1949–1951) і Пенсильванському (1960) університетах у США.

** **Варварів Кость Васильович** (4 листопада 1924, Волинь — 6 квітня 1982, Сільвер Спрінг, шт. Меріленд) — учений, громадський діяч. Науковий співробітник у Колумбійському університеті (1952–1954) і Бібліотеці Конгресу (1956–1960). В Держдепартаменті США (від 1961): директор відділу у справах ЮНЕСКО, заступник постійного представника США в ЮНЕСКО (1974–1978) та ін. Доктор УВУ (1977). Голова «Об'єднання українців Вашингтону».

*** **Мороз Валентин Якович** (15 квітня 1936, с. Холонів Горохівського р-ну Волинської обл.) — історик, політв'язень, дисидент. 1970 р. його вдруге засудили на 14 років, 1979 р. після 5-місячного голодування позбавили громадянства і відправили до США. У квітні 1990 р. повернувся в Україну.

**** **Рожанковський Стефан Теодорович, д-р** (8 серпня 1910, Львів — 8 квітня 1999, похований у Саут-Баунд-Бруку, шт. Нью-Джерсі) — адвокат. Син військового діяча Теодора (1875–1970) та Ірини-Софії (з дому Шухевич; 1881–1934) Рожанковських. Після Другої світової війни Рожанковські емігрували до США. Дружина **Іванна М.** (з дому

О. Антонович описав у спогадах випадкову зустріч у Кенії з о. Ігорем Шпитковським* з Австралії: «Я пригадав, що у Львові мій однокласник в академічній гімназії був Ігор Шпитковський, син священика і вчителя тої самої гімназії. [...] У 1930 році ми востаннє бачилися у славній львівській школі. [...] Чи таке можливе на цьому світі: по 42-х роках двоє товаришів гімназії знову побачилися і розпізналися в Африці ... ?!» [143, с. 153]. Відразу ж після їх зустрічі о. І. Шпитковський надіслав короткого листа [136].

Актор, драматург і театрознавець Ярослав Климовський** дякував О. і Т. Антоновичам за спільно проведену вечерю «по стількох літах» [70].

Літературознавець і мовознавець Петро Одарченко*** в листі (березень 1990) до О. Антоновича перерахував заходи із вшанування творчості Ліни Костенко, які організовували українці Вашингтона у 1963, 1980, 1981 рр. [95].

Довголітній редактор «Голосу Америки» і приятель О. Антоновича Роман Ференцевич**** разом з родиною опікувався ним в

Кушнір; 25 вересня 1914 — 18 червня 2001, похована в Саут-Баунд-Бруку, шт. Нью-Джерсі) — громадська діячка, голова Союзу Українок Америки (1985).

5* **Рожанковський Ярослав Теодорович** (14 серпня 1909, Львів — квітень 2008, США) — д-р медицини. Студії у Львові, лікар-гінеколог (1929–1944), у США — анестезіолог.

* **Шпитковський Ігор Ю., о.**, закінчив теологію у Львові; мітрат — у Канаді та Австралії: Квінсленді (1968–1972), Зах. Австралії (1973–1978), Півд. Австралії (1978–1990).

** **Климовський Ярослав Дмитрович** (псевдонім: *Клим Ярославський*; 1 липня 1907, Тернопіль — 7 жовтня 1995, Філадельфія) — актор, драматург, театрознавець, громадський діяч. Актор та адміністратор галицьких мандрівних театрів (1933–1940), адміністратор оперного театру у Львові (1940–1941) та театру в Дрогобичі (1941–1943). Під час Другої світової війни виїхав до Німеччини, згодом — до Канади і США.

*** **Одарченко Петро Васильович, д-р** (20 серпня 1903, с. Римарівка Гадяцького р-ну Полтавської обл. — 12 березня 2006, Вашингтон) — літературознавець і мовознавець, педагог, дійсний член УВАН та НТШ.

**** **Ференцевич Роман Софронович** (23 травня 1930, Львів) — журналіст, редактор. На примусових роботах у Німеччині (1944), після війни — в таборі для переміщених осіб. У США (від 1950): ветеран Армії США (Корея; 1951–1953); завідувач друкарні видавництва «Свобода» (1957–

останні роки. В архіві міститься частина їхнього листування, інші матеріали, зокрема примірники газет, які Р. Ференцевич регулярно надсилав О. Антоновичу поштою із короткими листами-записками [122]. Відклатось декілька листів, надісланих до установ США та України в справі О. Антоновича [121]. В листі про останні роки св. п. д-ра Омеляна Антоновича, надісланому 14 березня 2008 р. директоріві ЛНБ ім. В. Стефаника Мирославу Романюку, написав: *«Вам випало останні два з половиною роки життя [...] займатися Ним кожного дня. [...] Мені припало три попередні роки бути з Ним практично щоденно. Уважаю великою честю для себе, що доля звела мене з цією Людиною»* [123].

Маляр і графік Петро Холодний-молодший* мав захоплення — ентомологію (в його колекції було до п'яти тисяч жуків). Пристрасть колекціонера поєднувалася у нього з точністю науковця. Своїми духовними наставниками вважав *«батька, Котарбінського** і...*

1964), редактор (від 1974), старший редактор українського відділу «Голосу Америки» (до 1995), його кореспондент в Україні; власний кореспондент газети «Свобода» у Вашингтоні (від 2000). В останні кілька років перебування О. Антоновича в США Р. Ференцевич постійно телефонував йому, регулярно відвідував його, висилав поштою пресу, вирізки з газет, ксерокопії та видруки статей американської та української преси, де йшлося про Фундацію О. і Т. Антоновичів та загалом про події у Україні, особливо в часі Помаранчевої Революції; допомагав О. Антоновичу вести листування, замовляти авіаквитки, виконував інші доручення. У 2005–2008 рр. Р. Ференцевич надсилав листи із примірниками газети «Свобода» до ЛНБ ім. В. Стефаника, де проживав О. Антонович; написав «Хроніку...» із докладним описом хвороби і видужування О. Антоновича в червні-серпні 2005 р. аж до його виїзду на постійне проживання до Львова у вересні 2005 р. Ці та інші матеріали (фотографії, примірники газети) долучені до архіву О. і Т. Антоновичів у ЛНБ ім. В. Стефаника.

* **Холодний Петро Петрович** (22 липня 1902, Київ — 24 січня 1990, Глен Спей, шт. Нью-Йорк) — маляр і графік. Тематика творчості — ікони, вітражі, мозаїки. Після війни — у Німеччині, у США (від 1950).

** **Котарбінський Мілош (Kotarbiński; 25 січня 1854, Чемерники — жовтень 1944, Гродзиск Мазовецький, Польща) — польський художник, критик, поет і композитор. Професор (1905) і директор (від 1923) школи красних мистецтв (Академії образотворчих мистецтв) у Варшаві, де П. Холодний був його асистентом.**

жуків». Святослав Гординський*, пишучи про його досягнення в інших ділянках малярства, зазначав: «Зокрема можна згадати його замилування в ентомології, де він був справді експертом-комахознавцем, розмальовуючи свої сюжети не раз в стократних побільшеннях ...» [145, с. 13; 146].

Коли і як Омелян Антонович і Петро Холодний познайомилися, відповіді в листах не знаходимо. На жаль, у «Спогадах» О. Антонович про цей епізод також не згадав. В обох листах П. Холодний просив дозволу приїхати з товаришем «для полювання на жуків» на ферму Антоновичів під Вашингтоном. Із змісту першого листа (травень 1976) випливає, що вони вже приїжджали туди раніше. В другому листі (травень 1985) П. Холодний згадував про їхню зустріч на похороні «с. п. полковника Юрка Лопатинського» [20 листопада 1982 р. — Я. С.] і що «Ви були дуже ласкаві висловити свою згоду на мої короткі відвідини Вашої ферми з метою полювання на жуків». Отож тих візитів мало бути кілька [126]. О. Антонович і П. Холодний зустрілися знову навесні 1987 р., коли поетеса Наталія Ливицька-Холодна** отримувала літературну Нагороду Антоновичів за 1986 р. Подружжя Холодних з Йонкерса (звідки відправлено обидва листи) переїхало до відпочинкової місцевості Глен-Спей***, де П. Холодний ще два роки продовжував творчу працю.

До речі, в архіві відкладалася копія листа Омеляна Антоновича до Комітету при Українській православної церкві у Вашингтоні щодо «датків» на будівельний фонд (18 червня 1957) [31]. П. Холодний намалював за престольний образ для нової будівлі Української Православної Катедрі св. Андрія Первозваного у Сільвер-Спрінг (шт. Меріленд).

* **Гординський Святослав Ярославович** (30 грудня 1906, Коломия Івано-Франківської обл. — 18 травня 1993, м. Верона, похований у Саут-Баунд-Бруку, шт. Нью-Джерсі) — поет, перекладач, літературний критик, художник, мистецтвознавець.

** **Ливицька-Холодна Наталя Андріївна** (15 червня 1902, нині с. Гельмязів Золотоніського р-ну Черкаської обл. — 28 квітня 2005, Торонто) — письменниця, поетеса, перекладач.

*** **Глен Спей (Glen Sprey)** — «українське село» в окрузі Салліван (шт. Нью-Йорк), в якому жили В. Барка, Б. Біяк, Б. Бойчук, А. Осадца, Н. Ливицька, П. Холодний та ін.

Омелян і Тетяна Антоновичі в листі до президента УВАН Юрія Шевельова писали про надсилення «*датку*» на купівлю будинку УВАН в Нью-Йорку (1961) [42]. Микола Руденко* у листі від імені Закордонного Представництва Української Гельсінської Спілки висловив подяку О. і Т. Антоновичам за грошову пожертву (1990) [110].

Журналіст і громадський діяч Ростислав Хомяк** спілкувався з О. Антоновичем понад чотири десятиліття. Однак в архіві відклалися лише два листи (1963, 2002), в останньому він надіслав статтю про відкриття пам'ятника «Борцям за Українську Державу» в Долині [127]. Громадський діяч, педагог у Вашингтоні й околиці Теодор Царик*** у листі до О. Антоновича поділився враженнями про книгу «Спогадів» та про статтю у Долинській газеті «Свіча», присвячену О. Антоновичу [128]. Військовий діяч в еміграції Павло Шандрук**** надіслав лист до д-ра О. Антоновича із вітаннями [132].

* **Руденко Микола Данилович** (19 грудня 1920, с. Юр'ївка, нині Лутугинського р-ну Луганської обл. — 1 квітня 2004, Київ) — письменник, філософ, громадський діяч. Один із трьох засновників і перший голова Української Гельсінської Групи. Емігрував до Німеччини (1987), потім — до США. Повернувся в Україну 7 вересня 1990 р. Відновлений у громадянстві, реабілітований. Герой України.

** **Хомяк Ростислав** (2 січня 1936, Львів — 7 грудня 2015, Вашингтон, похований у Саут-Баунд-Бруку, шт. Нью-Джерсі) — журналіст і громадський діяч. У США (від 1960): кореспондент газети «Свобода», редактор «Ukrainian Weekly» (1960–1961) і журналу «Digest of the Soviet Ukrainian Press» (1963–1967), керівник українського відділу Радіо «Свобода» в Нью-Йорку (1967–1972), редактор «Голосу Америки» (1972–1974) й Інформаційного Агентства США (USIA; 1972–1994).

*** **Царик Теодор Дмитрович** (2 жовтня 1927, с. Белеїв Долинського р-ну Івано-Франківської обл. — 4 вересня 2016, Джермантаун, шт. Меріленд) — громадський діяч. У США (від 1949): дослідник в Бібліотеці Конгресу США (1959–1969), у «Naval Ship Research and Development Center» (1970–1995). Голова Відділу УККА у Вашингтоні (1977–1980-ті), член Секретаріату СКВУ (від 1993), довголітній волонтер і член Ради (від 2001) ЗУАДК; директор школи українознавства ім. Т. Шевченка у Вашингтоні (2005–2010), активний діяч товариства «Бойківщина» у США.

**** **Шандрук Павло Феофанович** (28 лютого 1889, с. Борсуки Лановецького р-ну Тернопільської обл. — 15 лютого 1979, Трентон, похований у Саут-Баунд-Бруку, шт. Нью-Джерсі) — військовий діяч, генерал-хорунжий Армії УНР, дійсний член НТШ.

Бібліограф проф. Дмитро Штогрин* у листі до О. Антоновича просив вислати свою книгу споминів для української колекції бібліотеки Іллінойського університету, а також долучив запрошення на Двадцятку міжнародну конференцію з української проблематики [139].

О. Антонович копіював офіційні німецькі документи з архіву поліції безпеки (Sicherheitspolizei) і служби безпеки (Sicherheitsdienst) про ОУН та УПА (2 липня 1941 — 14 травня 1943) у Національному архіві США (The U.S. National Archives and Records Administration) [143, с. 191-192]. Проф. Петро Потічний** у листі від 13 грудня 1981 р. писав: *«Дорогий Докторе! Щиро дякую за можливість переглянути серію німецьких документів про українське підпілля в Вашому гост. домі. На мою скромну думку, й на підставі дуже побіжного перегляду, це одна із кращих збірок, яку мені коли небудь довелося бачити. Дозвольте висловити Вам признання за громіздку працю вишукування, переписування й систематизації цих матеріалів. З огляду на Ваи уважний і точний підхід, збірку можна б приготувати до друку в дуже скорому часі»* [102, арк. 1]. Він відвідував О. і Т. Антоновичів декілька разів у справі цих архівних матеріалів. Др. О. Антонович виготовив машинописи документів, які 1987 р. передав П. Потічному, а згодом передав і копії мікрофільмів.

П. Потічний у листі від 10 листопада 1990 р. повідомив О. Антоновича, що надсилає *«вступну статтю до тому «Літопису», котрий містить німецькі документи, що в більшості зібрані Вами»* [102, арк. 2]. Таким чином, ці матеріали були опубліковані аж через десять років у 21-му томі «УПА в світлі німецьких документів. Книга третя», що входив до першої («канадської») серії «Літопису УПА» [154].

Біографічних матеріалів д-ра медицини, проф. Тетяни Михайлівни Антонович є надзвичайно мало. Не залишила вона жодних

* **Штогрин Дмитро Михайлович** (9 листопада 1923, с. Звиняч Чортківського р-ну Тернопільської обл.) — бібліограф, літературознавець, професор (від 1971) Іллінойського університету (Урбана-Шампейн).

** **Потічний Петро-Йосип Петрович** (2 червня 1930, с. Павлокома Ряшівського повіту Підкарпатського воєводства, Польща) — професор історії Університету Мак-Мастер (Гамільтон, пров. Онтаріо), діяч української діаспори, співредактор 77-томного видання «Літопис УПА».

спогадів або інших письмових описів свого життя і діяльності, особливо в студентські роки, в час Другої світової війни та по війні. Зростала в родині адвоката з Дрогобича д-ра Михайла Терлецького* та Неоніли Лопатинської**, доньки відомого церковного і громадського діяча о. Дам'яна Лопатинського*** і сестри військового діяча Юрія Лопатинського. Саме останній і познайомив Омеляна Антоновича зі своєю родиною та племінницею Тетяною Терлецькою.

Ю. Лопатинський у листі (17 грудня 1951) до О. і Т. Антоновичів у справі свого з дружиною переїзду до США подав О. Антоновичу також інформацію про партійно-політичні справи в Європі (згадано кількох українських діячів) [87]. У листі до батька, о. Дам'яна Лопатинського, писав про знайомих і родину в Європі, про політичну ситуацію в Австрії і Німеччині [85], а його дружина Анна-Лідія («Анка») Лопатинська**** в листі до Тетяни Антонович і до родини в США (22 листопада 1951) описувала ситуацію в українських політичних колах у Німеччині [84].

Голова Ради директорів НТШ в США Роман Смаль-Стоцький надіслав Тетяні Антонович лист із закликом про фінансову допомогу

* **Терлецький Михайло Пантелеймонович** (2 серпня 1878, Тустановичі — 1940, Краків) — д-р права, адвокат у Дрогобичі, член «Союзу Українських Адвокатів у Львові» і його виділу (1929–1931).

** **Терлецька Неоніла Дам'янівна** (з дому Лопатинська; 23 серпня 1890, Розділ, нині смт Миколаївського р-ну Львівської обл. — 3 липня 1972, США) — донька о. Дам'яна Лопатинського (1866–1951) і Юлії Поховської (1869–1928). Дружина адвоката д-ра М. Терлецького.

*** **Лопатинський Дам'ян-Константин** (12 березня 1866, Львів — 8 лютого 1951, Ньюарк, шт. Нью-Джерсі) — церковний і громадський діяч. Священик-помічник, адміністратор Успенської церкви у Львові (від 1921), почесний крилошанин Львівської митрополії УГКЦ (від 1927). Провідний член Християнсько-суспільної партії, УНДП та УНДО; член дирекції і керівник адміністрації видавничої спілки «Діло» (1910–1939); член дирекції кооперативу «Народна торгівля» у Львові. У Мюнхені очолив протопресвітерат для греко-католиків. Від грудня 1948 р. — священик-помічник при лондонській парафії УГКЦ, у серпні 1949 р. — декан УГКЦ у Великій Британії. У травні 1950 р. виїхав до родини у США.

**** **Лопатинська Анна-Лідія Романівна** (з дому Прокопович; 1923, Галичина — 1992, Гантер, шт. Нью-Джерсі) — донька співака Романа Орленка-Прокоповича (1883–1962), дружина Ю. Лопатинського (1946).

для НТШ в США (26 липня 1960), додавши фотокопію листа-нагадування про заборгованість НТШ від асекураційного товариства «Провидіння» (липень 1960) [113].

Професор канонічного права Католицького університету Америки у Вашингтоні о. Діонісій Головецький* до листа (30 вересня 1956) д-ру Тетяні Антонович із вітаннями з приводу її призначення на посаду асистента професора Джорджтаунського університету долучив статтю про цю подію з газети «Вільне слово» (19 травня 1956) [54].

Лікар і громадський діяч Антін Жуковський** просив д-ра Тетяну Антонович прислати інформацію про себе для «Лікарського альманаху» з нагоди 10-ліття Українського лікарського товариства (Північної) Америки (УЛТПА) (21 березня 1961) [62].

В архіві відклався лист від кардинала Патріка О'Бойла (O'Boyle), Канцлера Католицького університету Америки у Вашингтоні, який запрошував О. і Т. Антоновичів на церемонію присвоєння митрополитові Йосипу Сліпому*** *Доктора права гоноріс кауза* 2 серпня 1968 р. Як відомо, у 1968 р. він розпочав свої архиєрейські подорожі по країнах Європи, Америки, Азії й Австралії (наступні подорожі — 1970, 1973 і 1976 рр.) [94].

* **Головецький Діонісій Миколайович, о., ЧСВВ** (хресне ім'я Дмитро, 3 листопада 1885, м. Старий Самбір Львівської обл. — 4 лютого 1961, Глен-Ков, шт. Нью-Йорк) — д-р церковного права, педагог. Ректор Української Папської Колегії Святого Йосафата (1925–1934). Генеральний вікарій ЧСВВ (1944–1946). В США — професор Католицького університету Америки у Вашингтоні (1947–1955).

** **Жуковський Антін** (27 вересня 1904, м. Поморяни, нині смт Золочівського р-ну Львівської обл. — 8 січня 1984, Воррен, м. Детройт) — лікар, громадський діяч на Зборівщині й Бережанщині. Двічі ув'язнений у Березі Картузькій. У США (від 1949): лікарська практика (від 1952; Стіл (Steele), шт. Пн. Дакота); президент Світової асоціації американських лікарів; віце-президент і президент (1969–1971) Американської академії сімейних лікарів. Голова УККА у шт. Пн. Дакота (1952–1975).

*** **Сліпий Йосип** (Коберницький-Дичковський Йосиф Іванович; 17 лютого 1892, с. Заздрість Тербовлянського р-ну Тернопільської обл. — 7 вересня 1984, Рим) — церковний діяч, д-р (Інсбрук; 1918). Митрополит Галицький та Архієпископ Львівський (від 1 листопада 1944), Верховний Архієпископ Львівський — предстоятель Української Греко-католицької Церкви (від 23 грудня 1963), кардинал (1965).

Д-р Тімоті Тріш (Triche) з Національного інституту раку в листі до директора Інституту Патології ЗС США Роберта Р. Макмікіна (McMeekin) інформував про неоціненну послугу «світового фахівця у своїй галузі» д-ра Тетяни Антонович, яка згодилася безоплатно провести високотехнологічний навчальний курс «Спеціалізована діагностична патологія» в інституті (10 жовтня 1986) [117].

Ярослав Анатолійович Костюк* у листі до Тетяни Антонович звернувся з проханням допомогти видати друком матеріали з архіву Олександра Олеся** та Олега Ольжича*** (11 травня 2001) [74]. Слід згадати, що О. Ольжич і О. Антонович одночасно перебували в одному блоці концтабору в Заксенгаузені. На жаль, в архіві не збереглася чернетка відповіді Я. Костюкові. Ця справа з архівом мала щасливе продовження****: через півроку Інститут української літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України отримав архівні матеріали О. Ольжича [149].

Серед матеріалів архіву Т. Антонович відклалася поштівка з фотографією архітектора Сергія Тимошенка^{5*}, яка ілюструє епізод

* **Костюк Ярослав Анатолійович**, онук Я. З. Костюка, двоюрідного брата О. Ольжича, проживав під Москвою.

** **Олесь Олександр** (справжнє прізвище Кандиба; 23 листопада (5 грудня) 1878, м. Білопілля, нині Сумської обл. — 22 липня 1944, Прага) — письменник, поет, драматург, представник символізму.

*** **Ольжич Олег** (справжнє прізвище Кандиба; 8 (21) липня 1907, Житомир — 10 червня 1944, Заксенгаузен, Німеччина) — поет, археолог, політичний діяч. Заступник голови ПУН та голова ПУН на українських землях (від травня 1942), голова ПУН ОУН (січень 1944 — 10 червня 1944).

**** Н. Лисенко повідомила: «У вересні 2001 року архів поповнився дуже цінними документами з приватного зібрання Ярослава Костюка (родича Віри Антонівни Кандиби, який мешкає зараз поблизу Москви)».

^{5*} **Тимошенко Сергій Прокопович** (23 січня (5 лютого) 1881, с. Базилівка, нині с. Крупське Конотопського р-ну Сумської обл. — 6 липня 1950, Пало-Альто, шт. Каліфорнія) — архітектор і громадсько-політичний діяч. Автор церков на Клепарові та Левандівці у Львові, монастиря Студитів у с. Зарваниця (1922–1923), церкви у Бориславі (1928) та ін. Професор (1924–1929) і ректор (1927–1928) УГА в Подєбрадах. Посол до Сейму (від 1935), сенатор Речі Посполитої у Любліні (1938). Від 1946 р. — у США.

з його творчого життя: відомий митець зображений у залі, де відбувалася перша «Українська мистецька виставка» у Львові. На ній є його дарчий напис Неонілі Терлецькій: «*Високоповажаній і Дорогій Пані Нусі на спомин про першу мистецьку виставку. 1923 26/XII. С. Тимошенко*» [116]. На першу виставку, яку Гурток діячів українського мистецтва у Львові (ГДУМ)* організував у червні 1922 р., член журі С. Тимошенко підготував 23 «*архітектурні шкіци*» (позиції № 264-286 «Каталогу») [153, с. 13], на другу виставку в травні 1923 р. — 32 «*архітектурні шкіци і проєкти*» (позиції № 272-303 «Каталогу») [147, с. 10-11].

За океаном продовжив творчу працю архітектор О. С. Тимошенко**. В архіві збереглися два листи Ірини*** й Олександра (Олеся) Тимошенків до подружжя Антоновичів, зокрема запрошення на вечірку («*Квиток вступу на Весняний раєт*») Товариства Інженерів**** і Лікарів^{5*} в Америці 13 травня 1950 р. в Нью-Йорку [115].

* *Гурток діячів українського мистецтва (ГДУМ)* — мистецька організація, що функціонувала у 1922–1931 рр. у Львові, створена з ініціативи історика і мистецтвознавця М. Голубця за участю художників П. Ковжуна, П. Холодного (ст.), М. Осінчука, архітекторів О. Лушпинського, С. Тимошенка для об'єднання українських митців Західної України і закордону під гаслом національного мистецтва.

** **Тимошенко Олександр Сергійович** (1909, Київ — 14 серпня 1973, Вашингтон, похований у Саут-Баунд-Бруку, шт. Нью-Джерсі) — архітектор. Від 1938 р. працював за фахом у Варшаві, Берліні, Празі, Бельгії. Від 1947 р. — у США: керував будівництвом хмарочосів у Нью-Йорку, архітектурно оформляв станції метрополітену у Вашингтоні (від 1965). Співзасновник і голова (1953–1954) Товариства українських інженерів Америки, член Фондації ВУАН.

*** **Тимошенко Ірина Валентинівна** (з дому Садовська; 5 жовтня 1917, с. Вовча, нині с. Мала Вовча Вовчанського р-ну Харківської обл.) — лікар-педіатр. Медичні студії у Карловому університеті у Празі (1942). Від 1951 р. — у Канаді; від 1962 р. — у США: фахівець у Бібліотеці Конгресу. Після смерті О. Тимошенка повернулася до Торонто.

**** *Товариство українських інженерів Америки (ТУІА)* — засноване навесні 1948 р. під проводом інженерів М. Лепкалока і Р. Барановського.

^{5*} *Українське Лікарське Товариство Північної Америки (УЛПА)* — професійно-громадська організація українських лікарів і лікарів-стоматологів, заснована 1950 р. у Нью-Йорку.

Ірена Шухевич-Любчак*, товаришка Т. Антонович у гімназії сс. Василянок, написала два листи до О. і Т. Антоновичів приватного характеру [140].

Ю. Шевельов (Шерех), аналізуючи багатогранне листування П. Куліша, писав: «*Листи постачають безліч дорогоцінних і часто прецікавих фактичних деталей*» [157, с. 62]. Такі ж «*дорогоцінні і прецікаві фактичні деталі*» містяться у листуванні в архіві О. і Т. Антоновичів, яке відображає життя українського суспільства, зокрема багатьох громадських і політичних діячів.

Архівні джерела

1. Антонович Єлизавета. 1). Телеграма до О. Антоновича. Б. д. [1937 лютого 4]. Львів. М. пол.; 2). Листи (2) до О. і Т. Антоновичів. 1951 листопада 25; 1958 березня 31. [Амстердам, шт. Н. Й.]. Автографи (рукою Є. Антонович), оригінал // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів (Далі — ЛННБУ). — Ф. 282, оп. 1. — 3 арк.
2. Антонович Леся. Лист до О. Антоновича. 16 грудня 1986 р. Парма, шт. Огайо. Автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 1 арк.
3. Антонович Омелян, голова «Об'єднання Українців Вашингтону», Корбут [справжн. Корбутяк] Клавдія, секретар. Лист до директора Бюро Перепису населення Роберта Берджеса. 1958 лютого 15. Вашингтон. М. англ., маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 1 арк.
4. Антонович Омелян, голова «Об'єднання Українців Вашингтону». Лист до конгресмена Л. Г. Сміта. 1954 квітня 5. Арлінгтон, шт. Вірджинія. М. англ., маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 3 арк.
5. Антонович Омелян, голова «Об'єднання Українців Вашингтону». Листи (3) до конгресменів А. Грателли, М. А. Фігана і Е. Дж. Дервінського. 1958 січня 13. Вашингтон. М. англ., маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 3 арк.
6. Антонович Омелян, голова «Об'єднання Українців Вашингтону». Лист до уряду УККА. 1955 грудня 15. Вашингтон. Маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 2 арк.

* **Шухевич-Любчак Ірена** (12 вересня 1913, Львів — 6 грудня 1982, Гагенсак, шт. Нью-Джерсі), донька адвоката Степана Шухевича; матура у гімназії сс. Василянок (1931); право у Львівському університеті. Її чоловік — д-р Осип Любчак (?–1978). Фундаторка Українського музею в Нью-Йорку.

7. Антонович Омелян. Листи (37) до батьків Єлизавети і Миколи Антоновичів. 1933 грудня 21 — 1934 листопада 19. Перемишль; 1934 грудня 5. Тарнів. Автографи, оригінали // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 57 арк.
8. Антонович Омелян. Листи (2) до батьків. 1944 січня 9, 23. Оранієнбург коло Берліна. М. нім., автографи, оригінали // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 2 арк.
9. Антонович Омелян. Лист до Безхлібника Василя. 1987 жовтня 7. Маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 2 арк.
10. Антонович Омелян. Лист до Антоновича Тараса. 1942 травня 15. [Заксенгаузен/Оранієнбург коло Берліна]. М. нім., автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 3 арк.
11. Антонович Омелян. Лист-відповідь на запит Зінкевича Осипа. 1958 червня 22. Вашингтон. Маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 1 арк.
12. Антонович Омелян. Лист до Ільницького Романа. 1969 червня 8. Вашингтон. Автограф, копія // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 1 арк.
13. Антонович Омелян. Лист до Климишина Миколи. 1989 травня 29. Вашингтон. Маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 1 арк.
14. Антонович Омелян. Листи (3) до Кордюка Богдана. 14 листопада 1956. [Арлінгтон, шт. Вірджинія]; 1956 грудня 13; 1957 серпня 12. Вашингтон. Маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 3 арк.
15. Антонович Омелян. Листи (2) до Лапичака Томи. 1962 листопада 4, грудня 1. Вашингтон. Автографи, чернетка, копія // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 2 арк.
16. Антонович Омелян. Лист до Марунчака Михайла. 1957 травня 20. Вашингтон. Маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 1 арк.
17. Антонович Омелян. Лист до Олесницького Романа. 1959 січня 14. Вашингтон. Маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 1 арк.
18. Антонович Омелян. Листи (5) до Ортинського Любомира. 1957 жовтня 30, листопада 14, грудня 7; 1958 лютого 25, травня 23. Вашингтон. Маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 5 арк.
19. Антонович Омелян. Лист-меморандум до Осташа Ігоря, голови комітету закордонних справ Верховної Ради України. 1997 жовтень. Вашингтон. Автограф, чернетка // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 8 арк.
20. Антонович Омелян. Листи (2) до Падоху Ярослава. 1957 лютого 19, квітня 22. Арлінгтон, шт. Вірджинія. Маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. 1. — 2 арк.

21. Антонович Омелян. Лист до Пеленського Ярослава. 1958 лютого 16. Вашингтон. Маш. відпуск, підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
22. Антонович Омелян. Листи (9) до Прокопа Мирослава. 1957 жовтня 14 — 1959 січня 8. Вашингтон. Маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 9 арк.
23. Антонович Омелян. Листи (3) до Ребета Лева. 1954 травня 3, червня 18, серпня 23. [Арлінгтон, шт. Вірджинія]. Маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 3 арк.
24. Антонович Омелян. Листи (14) до Ротгольца Вальтера. 1957 жовтня 15 — 1971 травня 14. Вашингтон. Автографи, чернетки. М. нім., маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 16 арк.
25. Антонович Омелян. Лист до Стахіва Володимира. 1969 червня 8. Вашингтон. Автограф, копія // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
26. Антонович Омелян. Лист-відповідь до Труша Осипа. 1957 січня 3. Арлінгтон, шт. Вірджинія. Маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
27. Антонович Омелян. Лист до Чайківського Богдана. 1957 березня 15. [Арлінгтон, шт. Вірджинія]. Маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
28. Антонович Омелян. Листи (4) до Шанковського Лева. 1957 листопада 23, грудня 23; 1958 січня 3, травня 19. Вашингтон. Маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 6 арк.
29. Антонович Омелян. Лист до Яцуна Василя. 1957 листопада 11. Вашингтон. Маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
30. Антонович Омелян. Лист до Екзекутиви Крайового Комітету Пам'ятника Шевченкові (Нью-Йорк). 1961 жовтня 23. Вашингтон. Маш. відпуск, підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
31. Антонович Омелян. Лист до Комітету при Українській православній церкві у Вашингтоні. 1957 червня 18. Вашингтон. Маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
32. Антонович Омелян. Листи (2) до редактора газети «The New York Times». 1951 липня 23; 1953 березня 9. Арлінгтон, шт. Вірджинія. М. англ., маш. відпуск, підпис-автограф, 8 арк. Приєднано: «The New York Times», редактор відділу листів. Лист-відповідь О. Антоновичу. 1951 липня 30. Нью-Йорк. М. англ., маш., підпис-автограф, 1 арк., конверт // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 10 арк.
33. Антонович Омелян. Листи (3) до редакції газети «Свобода». 1953 листопада 14. [Арлінгтон, шт. Вірджинія]. Автограф; 1958 вересня 20.

- Вашингтон. Маш. відпуск; 1988 вересня 20. [Вашингтон]. Автограф, чернетка // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 3 арк.
34. Антонович Омелян. Лист до редакції передачі «Ask Washington» радіостанції NBC / Arthur O'Omelan. 1953 липня 1. Арлінгтон, шт. Вірджинія. М. англ., маш. відпуск, підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 1 арк.
35. Антонович Омелян. Лист до Українського конгресового комітету Америки в Нью-Йорку. 1957 червня 18. Вашингтон. Маш. відпуск. Додаток: Officers of the Organization «Americans All». 1957 червня 18. Вашингтон. М. англ., маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 2 арк.
36. Антонович Роман. Лист до О. і Т. Антоновичів. 1975 листопада 26 (за пошт. штепелем). Атлантик-Сіті, шт. Нью-Джерсі. Автограф, оригінал. 1 арк., конверт. Додатки: 1). Горбовий Володимир. Листи (2) до Мельниковича Петра. 1975 квітень, 7 липня. Долина. Автограф, ксеро. 8 арк.; 2). Мельникович Петро. Лист до Романа Антоновича. 1975 [після 26 листопада]. Детройт, автограф. 4 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 13 арк.
37. Антонович Тетяна, д-р. Листи (17): письмові звернення та відповіді редакцій американських та закордонних газет, часописів та ТВ. 1953–1963. Вашингтон, Нью-Йорк, Париж. М. англ., маш. відпуски // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 21 арк.
38. Антоновичі. Вітальні телеграми (3) О. Антоновичу з нагоди захисту докторату в УВУ (Прага): 1). «Батьки і брат» [Тарас]. 1943 березня 12. Львів. М. нім.; 2). [Антонович] «Роман». 1943 березня 12. Болехів. М. нім.; 3). «Тольки» [сестра Ірина з чоловіком Вітовтом Левицьким]. 1943 березня 18. Старий Самбір. М. пол. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 3 арк.
39. Антоновичі. Квитанції (25) поштових відправлень зі Львова на ім'я О. Антоновича, адресовані до Берліна («20.9.43» – «11.10.43»), Оранієнбурга («07.12.43», «13.12.43», «19.12.43» – «25.3.44»), Заксенгаузена («13.12.43»). М. нім. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 23 арк.
40. Антоновичі. Поштівка до О. Антоновича. 1936 травня 5. Львів. Підписано: «*Мама. Тато. Тарас. Ірена*». М. пол., автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 1 арк.
41. Антоновичі Омелян і Тетяна. Лист до Рожанковського Стефана 1958 жовтень. Вашингтон. Автограф рукою О. Антоновича, чернетка // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 3 арк.
42. Антоновичі Омелян і Тетяна. Лист до Шевельова Юрія. 1961 лютого 10. Вашингтон. Маш. відпуск, підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 1 арк.

43. Антоновичі Роман і Оксана. Лист до О. і Т. Антоновичів. 1977 січня 15. Атлантик-Сіті, шт. Нью-Джерсі. Автограф, оригінал. 1 арк., конверт. Додаток: Горбовий Володимир. Лист до друзів у США. 1976 листопада 14. Долина. Автограф, ксеро. 2 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 4 арк.
44. Баран Остап. 1). Звіт (Medical Report) про стан здоров'я О. Антоновича за 1954–1962 рр. 1962 листопада 20. Нью-Йорк. М. англ., підпис-автограф. 1 арк.; 2). Свідчення про стан здоров'я О. Антоновича за 1954–1962 рр. 1962 листопада 26. Нью-Йорк. М. нім., маш. відпуск. 2 арк. Додано: ЕКГ О. Антоновича. 20 листопада 1962. 7 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 10 арк.
45. Бардигула Стефан. Свідчення під присягою (Eidesstattliche Erklarung) про перебування О. Антоновича в концтаборі в Заксенгаузені в 1943–1944 рр. 1963 лютого 6. Нью-Йорк. М. нім., маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
46. Безхлібник Василь. Листи (4) до О. Антоновича. 1987 липня 14, вересня 21, листопада 12; 1993 червня 25. Торонто. Маш., підписи-автографи // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 4 арк.
47. Буряківець Юрій. Лист до О. і Т. Антоновичів. 1983 лютого 20. Нью-Йорк. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 2 арк.
48. Варварів Кость В. Лист до О. Антоновича. 1961 вересня 28. Беклі, шт. Зах. Вірджинія. Автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
49. Василик Михайло, о., д-р. Лист до О. Антоновича. 1955 червня 22. Мюнхен. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 2 арк.
50. Весоловський Богдан. Лист до О. Антоновича. 1956 вересня 24. [Монреаль]. Маш., підпис-автограф «Бонді» // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
51. Войнар Мелетій, о. Лист до О. Антоновича. 1957 березня 2. Вашингтон. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
52. Гаврилюк Володимир. Листи (2) до О. Антоновича. 1953 березня 6; 1954 січня 8. Париж. Маш., підписи-автографи. 3 арк.; Додано: Гаврилюк В. «Актова записка із розмови В. Гаврилюка із директором радіопередач закорд. Французького Радіо Леон Роллен». 1953 березня 4. Париж. Маш. 2 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 5 арк.
53. 1). Газета «The New York Times», Палмер Джордж. Лист до О. Антоновича. 1968 листопада 21. Нью-Йорк. М. англ., маш., підпис-автограф. 1 арк.; 2). Газета «The Newsweek», Уортон Джон. Лист до О. Антоновича. 1963 січня 9. Нью-Йорк. М. англ., маш., підпис-автограф. 1 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 2 арк.

54. Головецький Діонісій, о. Лист до Т. Антонович. 1956 вересня 30. Глен Ков (Glen Cove), шт. Нью-Йорк. Автограф. Додаток: газета «Вільне слово» (19 травня 1956). Друк. 1 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 2 арк.
55. *Горбовий В.* Погода совісті: Спогади. — Долина. 30 січня 1978 р. [Електронний ресурс] / *Горбовий Володимир*. — Режим доступу: <http://avt.org.ua/getPDFasFile.php/arhupa/acdvtg-12-5-001.pdf>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 20 верес. 2018 р.
56. Гриньох Іван, о. Листи (2) до О. Антоновича. 1951 жовтня 16, грудня 11. Б. м. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 3 арк.
57. Данусяр Теодор, о. Листи (2) до О. Антоновича. 1956 жовтня 16; 1960 липня 21. Вашингтон. М. англ., автографи, оригінали // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 2 арк.
58. Добрянська Юлія. Лист до О. і Т. Антоновичів. 1951 вересня 25. [Александрія, шт. Вірджинія]. М. англ., друк, підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
59. Добрянський Лев. Лист до бібліотекаря Ріггз бібліотеки Джорджтаунського університету. 1957 серпня 10. Вашингтон. М. англ., маш. відпуск // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 2 арк.
60. Добрянський Лев. 1) Правда і чесність в українсько-американському житті [Лист голови УККА до громадськості]. 20 грудня 1956 р. Вашингтон. Маш. 7 арк. Переклад українською мовою О. Антоновича; 2) Листи до О. Антоновича. 1952 грудня 11; б. д. Вашингтон. М. англ., автограф, оригінал; маш. і автограф. 4 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 11 арк.
61. Домазар Богдан. Лист до О. Антоновича. 1956 вересня 15. Торонто. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
62. Жуковський Антін. Лист до Т. Антонович. 1961 березня 21. Стіл (Steele), шт. Пн. Дакота. Автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
63. Загайкевич Володимир, д-р. Лист до М. Антоновича. 1933 жовтня 26. Перемишль. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
64. Задорецький Петро. Лист до О. Антоновича. 1959 лютого 6. Аокік, шт. Меріленд. Маш. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
65. Зінкевич Осип. Лист до О. Антоновича. 1958 червня 8. Б. м. Маш. відпуск, підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
66. Ільницький Роман. Лист до О. Антоновича. 1969 червня 24. Нью-Йорк. Автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 3 арк.
67. Йодзевич (Jodzewicz) Ян. Лист до Горбового Володимира. 1937 жовтня 4. Варшава. М. пол., маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.

68. Керницький Іван. Лист (поштівка) до О. Антоновича. 1957 травня 22 (за пошт. штемпелем). Нью-Йорк. Автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 1 арк.
69. Климишин Микола. Лист до А. Антоновича. 1989 квітня 15. Воррен, шт. Мічиган. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 1 арк.
70. Климовський Ярослав. Лист до О. і Т. Антоновичів. 1982 лютого 19. Б. м. Автограф, оригінал, підпис «*Клим Ярослав[ський]*» // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 1 арк.
71. Ковалів Пантелеймон. Лист до О. Антоновича. 1954 листопада 25. Вашингтон. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 1 арк.
72. Кордюк Богдан. Листи (2) до О. Антоновича. 1956 грудня 28; 1957 вересня 6. Мюнхен. Автографи, оригінали // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 2 арк.
73. Косаренко-Косаревиц Василь. Свідчення під присягою (Eidesstattliche Erklaerung) про перебування О. Антоновича в концтаборі в Заксенгаузені в 1943–1944 рр. [1963]. Нью-Йорк. М. нім., маш. відпуск, підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 2 арк.
74. Костюк Ярослав Анатолійович. Лист до Т. Антонович. 2001 травня 11. Москва. Автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 1 арк.
75. Коу Еверет (Сое). 1). Листи (2) до О. Антоновича. 1951 серпня 17. Юкіа (Ukiah), шт. Каліфорнія; 1954 серпня 28. Бері Крік (Berry Creek), шт. Каліфорнія. М. англ., автографи, оригінали. 2). Лист до О. і Т. Антоновичів. 1952 січень 9. Порт оф Пренс. М. англ., автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 4 арк.
76. Кохан Володимир. Лист до О. Антоновича. 1955 вересня 17. Вінніпег. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 1 арк.
77. Кубійович Володимир. 1). Листи (3) до О. Антоновича. 1958 лютого 19, 27. Нью-Йорк. Автографи, оригінали. 2 арк.; 1958 квітня 9. Сарсель. Маш., підпис-автограф, на бланку НТШ у Сарселі. 1 арк. Додаток: Обіжник НТШ «До гром. Комітетів і представників акції допомоги видання «ЕУ» в ЗДА і Канаді». Сарсель. 8 квітня 1958 р. Маш., ксерокопія. 1 арк.; 2). Лист до О. і Т. Антоновичів. 1973 грудня 29. Сарсель. Автограф. 1 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 5 арк.
78. Лапичак Тома. 1). Лист до О. Антоновича. 1962 листопада 8. Чикаго. Маш., підпис-автограф. 1 арк., конверт. Додаток: Медичні свідчення про хворобу О. Антоновича в 1944 р. у концтаборі в Заксенгаузені. 1962 листопада 7. Чикаго. М. нім., маш., підпис-автограф. 3 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 5 арк.

79. Лебедь Микола. Листи (14) до О. Антоновича. 1953 вересня 18 — 1965 січня 22. [Нью-Йорк]. Маш., підписи-автографи // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 15 арк.
80. Лемішка Андрій. 1). Лист до усіх зацікавлених сторін щодо стану здоров'я О. Антоновича за 1963–1970 рр. 1970 січня 7. Балтимор. М. англ., маш., підпис-автограф, ксерокопія. 2 арк. Додаток: Медичні свідчення про лікування О. Антоновича. 1970 січня 7, грудень. Б. м. М. нім., маш. відпуски. 3 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 5 арк.
81. Лемішки Андрій і Ліда. Лист до О. і Т. Антоновичів. 1979 жовтня 25. Балтимор, шт. Меріленд. Автограф, оригінал. 1 арк. Додаток: Мороз Валентин. «До української громади» — звернення. 8 арк. Маш., ксерокопія // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 10 арк.
82. Лисяк-Рудницький Іван. Лист до О. Антоновича. 1959 грудня 1. Філадельфія. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 1 арк.
83. Литвин Володимир. Лист до І. М. Дзюби. 2004 липня 19. Київ. Комп. друк, підпис-автограф, ксеро. Додаток: [Дзюба І.]. Пам'ятна записка для О. Антоновича. Автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 2 арк.
84. Лопатинська Лідія. Лист до О. і Т. Антоновичів. 1951 листопада 22. [Мюнхен]. Автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 4 арк.
85. Лопатинський Юрій. Лист до о. Дам'яна Лопатинського. Б. д. Б. м. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 1 арк.
86. Лопатинський Юрій. Листи (3) до О. Антоновича. 1964 січня 15, квітня 8; 1965 січня 18. Маш., підписи-автографи // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 3 арк.
87. Лопатинський Юрій. Лист до О. і Т. Антоновичів. 1951 грудня 17. [Мюнхен]. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 1 арк.
88. Малиновський Іван. Лист до О. Антоновича. 1956 лютого 22. Вашингтон. Автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 1 арк.
89. Марунчак Михайло. Лист до О. Антоновича. 1957 травня 25. Вінніпег. Маш., підпис-автограф. 1 арк. Додатки: Б. д., 1957, 1962. Вінніпег. Маш., друк. 6 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 7 арк.
90. Марунчак Михайло. Лист до О. і Т. Антоновичів. 1998 жовтня 1. Вінніпег. Маш., підпис-автограф. 1 арк., конверт. Додаток: Друк. 2 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 4 арк.
91. Мірчук Петро. Обіжник (лист) у справі відшкодувань. 1962 листопада 4. Б. м. Маш., підпис-автограф, копія // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 2 арк.
92. Мудрий Василь. Лист до Горбового Володимира. 1937 вересня 27. Варшава. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 1 арк.

93. Навроцький Степан-Ярема. Листи (13) до М. Антоновича. 26 грудня 1933 — 6 квітня 1936. Перемишль. Маш., підписи-автографи // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 13 арк.
94. О'Бойл (O'Boyle) Патрік, кардинал. Запрошення О. і Т. Антоновичам. 1968 липня 25 (за пошт. штемпелем). Вашингтон. М. англ., друк // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 2 арк.
95. Одарченко Петро. Лист до О. Антоновича. 1990 березня 4. Такома Парк, шт. Меріленд. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. II. — 2 арк.
96. Олесницький Роман. Листи (5) до О. Антоновича. 1958 січня 2, 13, березня 25; 1959 січня 9, грудня 31. Нью-Йорк. М. англ., маш., підписи-автографи // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 5 арк.
97. ООН, Офіс Високого Комісара у справах біженців (United Nations, Office of the High Commissioner for Refugees). Листи (2) до О. Антоновича. 1963 березня 29, вересня 18. Нью-Йорк. М. англ., маш. 3 арк., 2 конверти. Додаток: Заявка на відшкодування, яку підписав О. Антонович. 1963 квітня 11. М. англ., маш., підпис-автограф. 1 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 6 арк.
98. Ортинський Л. Листи (20) до О. Антоновича. 1954. Мюнхен. 2 арк.; 1957–1959, 1961. Нью-Йорк. 19 арк. М. укр. і англ., маш., підписи-автографи // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 21 арк.
99. Падох Ярослав. Листи (5) до О. Антоновича. 1957 лютого 7, 27, квітня 17, травня 2. Джерсі-Сіті. Маш., підписи-автографи. 5 арк. Додаток: Падох Я., Галичин Д. Лист-звернення до громадськості Вашингтона. 1957 травня 4. Джерсі-Сіті. 1 арк. Маш., підписи-автографи, ксеро // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 6 арк.
100. Пеленський Ярослав. Лист до О. Антоновича. 1958 серпня 30. Чикаго. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
101. Посольство Німеччини (Deutsche Botschaft). Лист до О. Антоновича. 1970 червня 3. Вашингтон. М. нім., маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
102. Потічний Петро. Листи (4) до О. Антоновича. 1981 грудня 13; 1990 листопада 10; 1991 січня 8, листопада 18. Гамільтон, пров. Онтаріо; Дундас, пров. Онтаріо. Автографи, оригінали; комп. друк, підписи-автографи. 5 арк., конверт; Додаток: Потічний Петро Й. «Третя книга» УПА в світлі німецьких документів» — передмова до «Літопису УПА» (т. 21). Комп. друк. 8 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 13 арк.

103. Представництво виконавчого органу Української Національної Ради в Канаді, голова Дубилко Іван, секретар Валер Микола. 1). Лист адресований Управам товариств і комітетів Сприяння УНРаді та всіх співробітників у Канаді. 1969 квітня 5. Торонто. Маш., ксеро. 2 арк.; 2). Дубилко І. Лист до «керівника ресорту фінансових справ УНРади» І. Тарасюка. 1969 травня 31. Торонто. Маш., ксеро. 1 арк.; 3). Дубилко І. Лист до голови ВО УНРади. 1969 червня 17. Торонто. Маш., ксеро. 6 арк.; 4). Дубилко І. Лист до д-ра А. Фіголя в Мюнхені. 1969 червня 29. Торонто. Маш., підпис-автограф, ксеро. 4 арк.; 5). Представництво ВО УНРади в Канаді. Яворський Олекса, голова Політичної Ради при Представництві. Лист до президента УНР в екзилі М. Ливицького та голови УНРади Я. Маковецького. 1969 червня 30. Торонто. Маш., підпис-автограф, ксеро. 2 арк.; 6). [Дубилко І.]. Лист до К. Паньківського, Р. Барановського, Т. Сендзіка у США. 1969 липня 7. Торонто. Маш., підпис-автограф, ксеро. 1 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 16 арк.
104. Прокоп Мирослав. Листи (31) до О. Антоновича. 1946, 1952, 1957–1960, 1967–1968, 1972, 1982, 2000. Маш., підписи-автографи // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 32 арк.
105. Прокоп Мирослав. Листи (2) до О. Антоновича. 1968 квітня 4; 1972 липня 7. Нью-Йорк. Маш., підпис-автограф; автограф, оригінал. 2 арк., 2 конверти; Президія Закордонного Представництва УГВР. Листи (2) до О. Антоновича. 1970 лютого 10, 16. Нью-Йорк. Маш., ксерокопія. 2 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 6 арк.
106. Ребет Лев. Листи (2) до О. Антоновича. 1953 липня 21; 1954 травня 21. Мюнхен. Маш., підписи-автографи // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 2 арк.
107. Різдорфер Емеріх. 1) Листи (2) до усіх зацікавлених щодо стану здоров'я О. Антоновича в 1945-1949 рр. у Мюнхені. 1962 листопада 2, 27. Франклін, шт. Нью-Йорк. М. англ., маш., підпис-автограф, маш. відпуск. 2 арк.; 2) Свідчення про стан здоров'я О. Антоновича. 1970 січня 7. Нью-Йорк. М. нім., маш. відпуск. 1 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 3 арк.
108. Рожанковський Стефан. Лист до О. і Т. Антоновичів. 1958 листопада 2. Нью-Йорк. Автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. І. — 1 арк.
109. Ротгольц (Rothholz) Вальтер. Листування (31) із федеральними державними установами Німеччини щодо виплати відшкодування для О. Антоновича (1957–1972): II. Листи (14) до О. Антоновича. 1957 жовтня 21 — 1970 січня 8. Мюнхен; 1972 лютого 9; Røyken, Норвегія;

- III. Ротгольц В. Лист до Bayern Landesentschädigungamt (Копія для О. Антоновича). 1962 листопада 15. Мюнхен. М. нім., маш., печатка; IV. Ротгольц В. Листи (9) до Уряду відшкодувань ФРН (Bundesverwaltungsamt) в Кельні (Копія для О. Антоновича). 1963 листопада 5 — 1970 лютого 24. Мюнхен. М. нім., маш., печатка; V. Уряд відшкодувань (Bundesverwaltungsamt). Листи (5) до В. Ротгольца. 1963 лютого 12 — 1969 липня 26; 1971 січня 15. Кельн. Маш., м. нім.; VI. Ротгольц В. Лист до американського консульства в Мюнхені (Копія для О. Антоновича). 1963 квітня 2. Мюнхен. М. нім., маш., печатка; VII. Банк «Bachhaus N. Aufhäuser». Лист до О. Антоновича. 1971 травня 13. Мюнхен. М. нім., маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 32 арк.
110. Руденко Микола. Лист до О. і Т. Антоновичів. 1990 лютого 6 (за пошт. штемпелем). Нью-Йорк. Друк, підпис-автограф, ксеро // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
111. Рудко Михайло. I). Листи (5) до О. Антоновича. 1962 березня 1; 1963 листопад, грудень; 1964 лютого 28; 1964 [перед Різдвом]. Мюнхен. Маш., підписи-автографи. 6 арк. Додатки: 12 арк. 2). Листи-звернення (6) в справі відшкодування. 1962 січня 17 — 1962 листопада 26. Мюнхен. 7 арк. Маш. Додатки: 2 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 27 арк.
112. Смаль-Стоцький Роман. Лист до Горбового Володимира. 1937 вересня 29. Варшава. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
113. Смаль-Стоцький Роман. Лист до Т. Антонович. 1960 липня 26. Нью-Йорк. Маш., підпис-автограф на бланку НТШ. Додаток: «Провидіння», товариство. Лист-нагадування про заборгованість НТШ. 1960 липень. Філадельфія. Маш., підпис-автограф, фотокопія // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 2 арк.
114. Тершаковець Михайло. 1). Лист до О. і Т. Антоновичів. 1960 липня 26. Нью-Йорк. Маш., підпис-автограф; 2). Лист до О. Антоновича. 1960 листопада 9. Філадельфія. Маш., підпис-автограф; 3). Лист до Т. Антонович. 1965 грудня 28. Лексінгтон. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 3 арк.
115. Тимошенко Ірина. Лист-картка до О. і Т. Антоновичів. 1970 серпня 26. Відень. Автограф, оригінал. 1 арк.; Тимошенки Ірина і Олесь. Лист до Т. і О. Антоновичів. 1972 червня 28. Автограф, оригінал. 1 арк., конверт. Додаток: 1 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 4 арк.

116. Тимошенко Сергій. Поштівка з його фото і дарчим написом Н. Терлецькій. 1923 грудня 23. [Львів]. 8 × 13,5 см; 1 фото ч/б // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
117. Тріш Тімоті (Triche). Лист до директора Інституту патології ЗС США Роберта Р. Макмікіна (McMeekin). 1986 жовтня 10. Бетезда, шт. Меріленд. М. англ., комп. друк, підпис-автограф, ксеро // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
118. Труш Осип. Лист до д-ра О. Антоновича. 1956 грудня 23. Гілсайд, шт. Нью-Джерсі. Автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 2 арк.
119. Університет Нансі, медичний факультет (Université de Nancy. Faculté de Médecine). 1). Лист ректора університету до декана медичного факультету у справі О. Антоновича. 1937 вересня 13. Нансі. М. франц., маш., підпис-автограф, печатка; 2). Довідка декана медичного факультету щодо О. Антоновича. 1937 вересня 13. Нансі. М. франц., маш., підпис-автограф, печатка // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 2 арк.
120. Федорончук Василь. Лист до О. Антоновича. 1937 серпня 20. Париж. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
121. Ференцевич Роман. 1). Лист до адміністрації журналу «Критика» щодо О. Антоновича. 2005 червня 27. Александрія, шт. Вірджинія. Комп. друк, підпис-автограф, копія. 1 арк.; 2). Лист до редакції тижневиків «Свобода» та «The Ukrainian Weekly» щодо О. Антоновича. 2005 червня 27. Александрія, шт. Вірджинія. Комп. друк, підпис-автограф, копія. 1 арк.; 3) Лист до редакції тижневика «Свобода» щодо його допису про д-ра О. Антоновича. 2005 вересня 20. Александрія, шт. Вірджинія. Комп. друк, підпис-автограф, копія. 1 арк. Додаток: Ференцевич Роман. Меченат Омелян Антонович повернувся назавжди в Україну! — стаття. 2005 вересня 20. Комп. друк, копія. 4 арк.; 4) Лист до директора Музею «Бойківщина» (м. Долина) Тетяни Сенів щодо Т. і О. Антоновичів. 2005 березня 7. Комп. друк, підпис-автограф, копія. 1 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 8 арк.
122. Ференцевич Роман. Листи (9) до О. Антоновича. 2001 листопада 20, 2004–2005, 2006 квітня 14. Комп. друк, підписи-автографи // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 30 арк.
123. Ференцевич Роман. Лист до директора ЛНБ ім. В. Стефаніка Мирослава Романюка. 2008 березня 14. Александрія, шт. Вірджинія. Комп. друк, підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
124. Фіголь Атанас. До моїх приятелів, друзів, знайомих — лист. 1955 жовтня 7. Сарсель. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 4 арк.

125. Фіголь Атанас. Листи (2) до О. Антоновича. 1954 листопада 16. Нью-Йорк. Автограф, оригінал. 1 арк.; 1955 жовтня 31. Сарсель. Маш., підпис-автограф. 2 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 3 арк.
126. Холодний Петро. Листи (2) до Омеляна Антоновича. 1976 травня 20; 1985 травня 14. Йонкерс, шт. Нью-Йорк. Автограф; маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 4 арк.
127. Хомяк Ростислав. Листи (2) до О. Антоновича. 1963 жовтня 14. Б. м. Маш., підпис-автограф. 1 арк.; 2002 жовтня 9 (за пошт. штемпелем). Київ. Автограф, оригінал. 1 арк. Додаток: Ровенчак О. Місто має свого ангела-хранителя — стаття (Голос України. — 2002. — 25 вересня. — С. 11). Друк. 1 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 4 арк.
128. Царик Теодор. Лист до О. Антоновича. 2004 серпня 24. Джермантаун, шт. Меріленд. Автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
129. Ценко Микола. Лист до О. Антоновича. 1956 вересня 22. Філадельфія. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
130. Ценко Микола. Лист до О. Антоновича. 1958 жовтня 7. Філадельфія. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
131. Черненко-Рудницька Олександра. Лист до Т. Антонович. 1990 вересня 18. Едмонтон. Автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
132. Шандрук Павло. Лист до О. Антоновича. 1968 січня 16. Трентон, шт. Нью-Джерсі. Автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
133. Шанковський Л., Цвіль Ю. [...], за ініціативну групу для розбудови видавництва «Пролог». Лист до О. Антоновича. 1951 грудень. Нью-Йорк. Маш., підписи-автографи, ксеро // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
134. Шанковський Лев. Листи (4) до О. Антоновича. 1951 листопада 15; 1952 січня 31; 1954 листопада 12; 1957 листопада 5. [Нью-Йорк]. Маш., підписи-автографи // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 5 арк.
135. Шерей Ганна. Лист до Галини Біровець. 1955 березня 12. Б. м. Автограф, підписано: «*Ваша Ганнуся*» // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
136. Шпитковський Ігор, о. Лист до О. і Т. Антоновичів. 1974 вересня 24. Найробі, Кенія. М. англ. і укр., автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 2 арк.
137. Шпорлюк Роман. Лист до О. Антоновича. 10 жовтня 1987. Енн-Арбор, шт. Мічиган. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. II. — 1 арк.

138. Штендера Євген. Лист до О. Антоновича. 1957 лютого 6. Торонто. Маш., підпис-автограф // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
139. Штогрин Дмитро. Лист до О. Антоновича. 2001 травня 24. Урбана-Шампейн. Підпис-автограф. 1 арк., комп. друк. Додаток: Листи-запрошення (2) до О. і Т. Антоновичів. 2001 травня 25. Урбана-Шампейн. М. англ. і укр., комп. друк, підписи-автографи. 2 арк. // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
140. Шухевич-Любчак Ірена. Лист до О. і Т. Антоновичів. 1973 лютий 17. Мельбурн. Автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 1 арк.
141. Янішевський Василь. Лист до О. Антоновича. 1956 березня 23. Торонто. Автограф, оригінал // ЛННБУ. — Ф. 282, оп. I. — 2 арк.

Література

142. *Антонович О. Спогади / Антонович Омелян.* — Київ ; Вашингтон : АО «Август», 1999. — 392 с. : іл.
143. *Антонович О. Спогади / Антонович Омелян.* — Кн. 2-га. — Київ ; Вашингтон : Місіонер, 2003. — 568 с. : іл.
144. *Антонович О. Чи буде американське посольство в Києві? Справа нав'язання дипломатичних взаємин між США і Українською та Білоруською ССР на розгляді підкомісії закордонних справ Палати репрезентантів / А. О-вич // Сучасна Україна (Мюнхен).* — 1953. — 9 серп. (чис. 16 (67)). — С. 1-2.
145. *Гординський С. Петро Холодний, мол. — традиціоніст і новатор. 1902–1990 / Гординський Святослав // Нотатки з мистецтва.* — 1990. — Листоп. (чис. 30). — С. 9-13.
146. *Дражевська Л. Увічнимо мистецьку спадщину Петра Холодного, мол. / Дражевська Любов // Український Православний Календар.* — 1992. — С. 110-116.
147. Друга українська мистецька виставка. Львів, май 1923 : катальог / Гурток діячів українського мистецтва у Львові. — Львів : 3 друк. спілки «Діло», [1923]. — 16 с.
148. 3 протоколів американського конгресу. Чому США повинні вислати послів до Києва і Менську // *Сучасна Україна (Мюнхен).* — 1954. — 9 трав. (чис. 9 (86)). — С. 2.
149. *Лисенко Н. І. Архів Олега Ольжича в Україні / Н. І. Лисенко // Український історик : Журнал Українського Історичного Товариства.* — 2004–2005. — № 3-4. — С. 162-171.

150. *Мазоха Г. С.* Епістолярна спадщина і парадигми наукового дослідження [Електронний ресурс] / *Г. С. Мазоха*. — Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/2599/1/05msgspnd.pdf>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 20 верес. 2018 р.
151. *Сеник Я.* «Дякую моєму суспільству за прихильне відношення до мене ...» / *Сеник Ярослав* // *З історії Долини : зб. іст.-краєзн. статей / Долинська міська рада, Долинський краєзнавчий музей «Бойківщина» Тетяни і Омеляна Антоновичів ; редкол.: М. М. Романюк (голова) та ін.* — Долина, 2017. — Вип. VII. — С. 4-20.
152. *Сеник Я.* Листування д-ра Володимира Горбового з діаспорою (на матеріалах відділу рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника) / *Сеник Ярослав* // *Українська діаспора: проблеми дослідження : тези доп. VIII Міжнар. наук. конф., 27-28 верес. 2016 р., м. Острог.* — Острог, 2016. — С. 292-294.
153. Українська мистецька виставка. Львів, червень 1922 : катальог / Гурток діячів українського мистецтва у Львові. — Львів : 3 друк. Наук. тов. ім. Шевченка, [1922]. — 15 с.
154. УПА в світлі німецьких документів. Книга третя: червень 1941 — травень 1943. З англ. й укр. резюме / ред. *Петро Й. Потічний*. — Торонто : Літопис УПА, 1991. — 271 с. — (Літопис Української Повстанської Армії ; т. 21).
155. Фундація Омеляна і Тетяни Антоновичів : штрихи до історії Фундації, виступи і лекції лавреатів нагород Антоновичів (1982–1998). — Київ ; Вінніпег, 1999. — 197 с. : іл.
156. Фундація Омеляна і Тетяни Антоновичів : матеріали до історії Фундації : листування, грамоти, виступи та лекції лауреатів нагород Антоновичів (1998–2011) / [упоряд.: *Мирослав Романюк, Ярослав Сеник* ; наук. ред. *Лідія Сніцарчук* ; НАН України, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника]. — Львів ; Вашингтон : Афіша, 2012. — Кн. 2. — 262 с., [20] арк. кол. фотоіл., факс. : портр.
157. *Шерех Ю.* Третя сторожа: Література, мистецтво, ідеологія / *Юрій Шерех*. — Київ : Дніпро, 1993. — 347 с.
158. *Goldstein G. J.* Colgate — where citizen and stateman meet / *George J. Goldstein* // *The Rotarian. An International magazine.* — 1959. — May. — P. 36-37.